

Titel: Følgeskab med nåden:
Frelse i spændingsfeltet mellem Guds suverænitet og menneskets frihed
Emneområde: Systematisk teologi
Institution: Metodistkyrkans Nordiska Teologiska Seminarium,
Överås, Göteborg
Studentens navn: Anne Toft Klitgaard Thompson
Vejlederens navn: Jørgen Thaarup
Lærer opponent: Lektor Tord Ireblad
Tidsangivelse: Maj 2007

Indholdsfortegnelse

1	Indledning	s. 3
1.1	Baggrund	s. 3
1.2	Problemformulering	s. 3
1.3	Metode	s. 3
1.4	Kilder	s. 4
2	Guds suverænitet	s. 5
2.1	Definition af nåden	s. 6
2.2	Forekommende nåde	s. 7
2.3	Pneumatologi	s. 9
3	Mennesket	s. 10
3.1	I Guds billede	s. 10
3.2	Den frie vilje	s. 14
3.3	Synden	s. 17
3.3.1	Oprindelig synd	s. 18
3.3.2	Personlig synd og skyld	s. 20
3.4	Målet	s. 21
3.4.1	Fællesskab med Gud	s. 22
3.4.2	Genoprettet i Guds billede	s. 24
3.4.2	Helliggørelse og herliggørelse	s. 25
4.1	Opgør med læren om prædestination	s. 27
4.2	Den frie vilje og synden	s. 30
4.3	Menneskets møde med nåden	s. 32
4.3.1	Forekommende nåde	s. 33
4.3.2	Suverænitet og frihed - sammen i spænding	s. 33
5.	Litteraturliste	s. 36

1. Indledning

Gud er suveræn, og mennesket har fri vilje. Gud er kærlighed, og i kærlighed har han givet mennesket en række egenskaber, der skulle gøre det muligt for mennesket at leve som Guds billede. Blandt disse egenskaber hører den frie vilje. Men med syndens indtræden er menneskets frie vilje blevet skadet. Det lever ikke længere i sin oprindelige relation til Gud, og kan derfor ikke længere ligne Gud. På grund af synden kan mennesket ikke længere genkende Gud, og dets vilje er ikke længere i stand til at vælge Gud. Menneskets oprindelige menneskelighed er med andre ord forsvundet.

Heldigvis er Guds nåde Guds kærlighed i aktion, og nåden kommer altid først; mennesket kan kun reagere på nåden. Men selvom Guds nåde er suveræn, er menneskets frie gensvar på Guds nåde alligevel nødvendig for frelsen. Synden påvirker ikke Guds suverænitet, alligevel må mennesket stadig sige ja til frelsen for at muliggøre den. Da mennesket ikke længere af sig selv er i stand til at genkende Gud, bliver frelsen kun mulig gennem den forekommende nåde, som er grundlæggende for metodistisk teologi. Den forekommende nåde giver mennesket frihed igen, styrker mennesket og hjælper det tilbage ind af døren til Guds hus. Herfra kan helbredelsesprocessen begynde, så mennesket igen frit kan vælge.

1.1 Baggrund

Gennem læsningen af den givne litteratur trådte særligt menneskers forsøg på at forstå spændingen mellem Guds suverænitet og menneskets frihed frem. Dette er en problematik som regelmæssigt kommer frem igennem hele kirkehistorien og er en problematik som allerede ses i det Nye Testamente.

Det er også en problematik, som er et paradoks; det er umuligt nogensinde at nå helt til bunds i det, eftersom vi som mennesker på jorden ikke kan vide, hvad udkommet af frelsen bliver her.

Som præst i en lokal menighed har jeg regelmæssigt kontakt med mennesker, som ikke forstår sig som kristne. Her synes jeg, overvejelsen om hvordan Guds suverænitet forholder sig til menneskets frie vilje er relevant. Særligt da vi i den metodistiske tradition operere med ”*prevenient grace*”, altså forekommende nåde. Her kunne jeg tænke mig at komme til en klarere forståelse af, hvordan det er muligt på én og samme gang at fastholde Guds suverænitet samtidig med respekten for menneskets selvstændige valg. For netop troen på Guds uendelige nåde og respekten for mennesker er noget af det jeg holder særligt af, ved den tradition jeg kommer fra.

1.2 Problemformulering

Formålet med denne opgave er at undersøge forståelsen af kristen frelse i den metodistiske tradition, når Guds frelsesgerning på én gang er suveræn, samtidig med at menneskets tilslutning og frie valg er af afgørende betydning for frelsen. Opgaven vil altså undersøge frelsen som resultat af Guds suveræne gerning og menneskets frie vilje. I dette spændingsfelt mellem Guds suverænitet og menneskets frie vilje vil jeg inddrage metodismens særlige fokus på forekommende nåde.

1.3 Metode

Med udgangspunkt i den givne litteratur er studiet her af principiel karakter. Første hovedafsnit er en *tese* om Guds suverænitet med udgangspunkt i trosbekendelsen. Herefter følger den forekommende nåde samt et kort afsnit om Wesley pneumatologi.

Andet hovedafsnit som *antitese* fokuserer på mennesket. Først som skabt i Guds billede og lighed, hvor jeg vil benytte mig af Runyons tre-delning af Guds billedet. Herefter vender jeg mig mod den frie vilje, og derefter mod synden som et grundvilkår for mennesket. Dette hovedafsnit slutter med et afsnit om soteriologi.

Tredje hovedafsnit er delt i tre afdelinger. Først John Wesleys opgør med læren om prædestination. Derefter et blik på syndens påvirkning af menneskets frie vilje. Og endelig en *syntese*, der sammendrager og konkluderer på menneskets møde med nåden. Syntesen bliver dermed opgavens konklusion.

Undervejs i opgaven har jeg indsat citater fra Bibelen, film og strofer fra salmer. Det sidste synes særligt passende, da metodisterne har været kendt som det syngende folk.

1.4 Kilder

Litteraturen til denne opgave er til dels de fem bøger, som på forhånd er blevet opgivet som pensum. Det vil sige, at opgavens grundlag blev givet i opgavens betingelser. Dels består litteraturen af Theodore Runyons ”The New Creation” samt Gustaf Wingrens ”Irenæus og Grundtvig”. Begge bøger har været læst i forbindelse med tidligere års opgaver om metodistisk teologi. Alle de på forhånd opgivne bøger er systematisk teologi. Langford, Klaiber og Wainwright først og fremmest i den metodistiske tradition, ”Confessing the One Faith” er derimod et økumenisk dokument. Kun Langfords vol. II er primær litteratur.

Herudover kommer et kapitel som jeg selv har inddraget fra bogen ”Nåden og den frie vilje”.¹ Dette kapitel omhandler også metodistisk teologi, men er til forskel for de andre bøger skrevet på dansk fra en dansk synsvinkel.

¹ Holm, og Pedersen. Kapitlet er kapitel IX ”Den imødekommende nåde – John Wesleys opgør med den augustinsk-reformatriske nådelære” af Niels Henrik Gregersen.

2.0 Guds suverænit

"Amazing grace, how sweet the sound, that saved a wretch like me. I once was lost, but now I'm found, was blind, but now I see." John Newton

Den kristne Gud er kendt og bekendes som både Fader og almægtig henholdsvis i den nikænske trosbekendelsen *"Vi tror på én Gud, den almægtige Fader..."* og i den apostolske trosbekendelse *"Jeg tror på Gud Fader, den almægtige ..."*. Når både "almægtig" og "fader" tillægges Gud som primære beskrivelser er det fordi begge sider er nødvendige, hvis Gud ikke enten skal blive blødsøden eller overvældende. Bekendelserne udtrykker dermed Kirkens tillid til Guds nåde og kærlighed som fuldkommen.²

Forholdet til Gud som fader findes i det Gamle Testamente først og fremmest som beskrivelse af forholdet mellem Gud og Israel.³ Gud havde skabt Israel og var derfor dets far. Dette var et forhold kendetegnet af barmhjertighed og omsorg, men kun overfor Israel.⁴ Gud var kendt af det jødiske folk som Fader, om end som en ophøjet og fjern far. Jesus, derimod, brugte tiltalen af Gud som Fader på en anden måde. Han tiltaler Gud som *"Abba"*, som er en familiær betegnelse, der ikke tiltaler en ophøjet og fjern far, men derimod signalerer intimitet og nærhed.⁵ Jesus bruger bl.a. dette udtryk i Getsemane, men Gud, som den kærlige og nærværende far går igen i de billeder han bruger i sin tale og særligt i bønner.⁶ Jesus instruerer da også sine disciple til at kalde Gud ved samme navn, altså Abba. Derved påpeger han at de har samme nære familierelation til Gud, som han selv har. Paulus understreger da også, at kristne gennem Jesus er frie til, som hans brødre og søstre, at kalde Gud far.⁷ Ifølge Jesus har Gud en fars kærlige omsorg for alle skabte væsner.⁸ Det Nye Testamente udviser altså en anden forståelse af Gud som Fader, end vi finder i det Gamle Testamente, en forståelse som kommer fra Jesus, og som omslutter alle mennesker.

Gud som almægtig kendes også fra både det Gamle og det Nye Testamente, igen med forskellig forståelse. I det Gamle Testamente beskrives Gud som almægtig (*pantokrator* på græsk) i forbindelse med faktiske handlinger.⁹ Guds magt og væld ses i skabelsen og magten til at bringe orden ud af kaos understreges og derudover påpeges Guds almægtighed i forbindelse med sejr over fjender.¹⁰ Det Gamle Testamente udtrykker en forventning om at Guds almægtighed vil blive set af alle, når Gud ved verdens ende sejrer endeligt over alle hans fjender.¹¹ Hovedvægten af omtalen af Gud som almægtig med brugen af ordet *pantokrator* ligger i det Gamle Testamente. Gud kendes dog også som almægtig i det Nye Testamente, men når selve ordet *pantokrator* bruges, er det mere med en eskatologisk forventning, end med sigte til Hans gerninger her og nu.¹² I det Nye Testamente forstås Guds almægtighed i forhold til inkarnationen: At Guds magt og væld er af en sådan art, at han kunne gå ind i Skabningen som en del af den. Med inkarnationen og døden på korset, som synes at være tegn på at Gud afstår fra

² World Counsel of Churches, s. 15, 28

³ Ibid., s. 28

⁴ Ibid., s. 28, Hosea 11:1f

⁵ Wainwright s. 22

⁶ Ibid., s. 22, Markus 14:46; Matt. 5:16; 6:9; Lukas 10:21; 22:42; Johannes 5:17; 12:27; 17:1

⁷ World Counsel of Churches, s. 29; Romerbrevet 8:14-15; Galaterbrevet 4:6

⁸ Ibid., s. 29; Matt 6:26; 1 Cor. 8:6

⁹ Ibid., s. 29

¹⁰ Ibid., s. 29, Salme 93

¹¹ Ibid., s. 29

¹² Ibid., s. 30

sin magt, viser Gud sig i stedet med en almægtighed så stor, at Han overvinder synd og død.¹³ At Gud er almægtig betyder altså i det Nye Testamente, at han har magten til at frelse mennesket.

2.1 Definition af nåden

"Grace ... She travels outside of karma" U2

Guds nåde forstås altså som Guds faderlige kærlighed for hans skabning udtrykt gennem hans almægtige gerninger for at frelse denne skabning. Nåden er så at sige Guds kærlighed i aktion, og det er derfor klart at nåden er en svær størrelse at definere idet Gud er kærlighed, og Gud altid er mere og større end et menneskes ord. Alligevel er det med henblik på denne opgave nødvendigt med et forsøg på en klar forståelse af nåden.

Sagt ganske kort er nåden Guds kærlighed i aktion; nåden er Gud, der i barmhjertighed vender sig mod mennesket.¹⁴ Denne indstilling mod Skabningen ligger i Guds natur, og har derfor været lige fra menneskets skabelse. Guds indstilling findes altså, før mennesket orienterer sig imod Gud; Guds nåde kommer før alt andet.¹⁵ Når Guds nåde er Guds *aktion* mod mennesker, må det deraf følge, at menneskets indstilling til Gud være en *re-aktion*.¹⁶ Selv når mennesket ikke re-agerer, men fastholder sin indstilling væk fra Gud, forbliver Gud trofast mod mennesket.¹⁷ Hertil kommer at Guds nåde ikke er forbeholdt udvalgte mennesker, men henvender sig til alle mennesker. Gud ønsker at have fællesskab med hvert eneste menneske, der er skabt. Det er nåden, der på én gang muliggør og tilbyder dette fællesskab med Gud.¹⁸

Tydeligst ses denne indstilling til mennesket i inkarnationen og Jesu død og opstandelse. Og netop inkarnationen peger på et andet vigtig aspekt af nåden: Nåden er ikke voldelig, men derimod ydmyg. Guds nåde øver aldrig vold med dens objekter, tværtimod istandsætter Guds nåde dens objekter til i frihed selv at tage stilling til nåden og dermed til Gud. Sådan må det være, når nåden er kreativ; den bæres frem af Guds Ånd.¹⁹ Selvom Guds nåde kan forekomme uimodståelig, så er nåden helt afhængig af menneskets modtagelse og frivillige engagement for at kunne bære frugt i et menneskes liv.²⁰ Når Guds nåde derfor anerkendes som suveræn, er det vigtigt at have den rette forståelse af denne suveræniteten. Alt for ofte forveksles suveræniteten i menneskenes verden med rå magt og evner til manipulation. Gud er ikke suveræn på samme måde, som eksempelvis en diktator er enevældig. Guds suveræniteten skal derimod altid ses i sammenhæng med Guds kærlighed og ikke mindst hans retfærdighed.²¹

Det er nåden, der gør mennesket i stand til at træde ind i det nye pagtforhold med Gud. Nåden binder Gud til dette forhold, men gør det samtidigt frit for mennesket selv at vælge hvilken plads – om nogen – det vil have i et sådant forhold.²² Gud er altså ikke bundet af menneskets reaktion, men derimod af

¹³ World Counsel of Churches, s. 31

¹⁴ Klaiber & Marquardt, s. 322

¹⁵ Ibid., s. 227

¹⁶ Runyon, s. 27

¹⁷ Klaiber & Marquardt, s. 154

¹⁸ Holm og Pedersen, s. 240

¹⁹ Langford, s. 27

²⁰ Holm og Pedersen, s. 240

²¹ Ibid., s. 251

²² Klaiber & Marquardt, s. 166

forpligtelsen til pagten.²³ Når mennesket er fritstillet i forhold til Gud, er det alligevel Gud, der gennem nåden gør det muligt for mennesket overhovedet at tro, at forstå og opleve Guds kærlighed. Selv menneskets forhold til sine medmennesker hjælpes af Guds nåde.²⁴ Det er via nåden, at Helligånden formidler konsekvenserne af Jesus Kristi død og opstandelse til menneskene. Det er ved nåden, at Gud muliggør ikke bare modtagelsen, men også opretholdelsen af relationen mellem mennesket og Gud. Genoprettelsen af den rette relation mellem Gud og mennesker gør det muligt for Gud at forandre menneskets liv gennem indflydelsen af Hans kærlighed, nærvær og aktivitet i et menneskets liv.²⁵ Gud gør ved hjælp af nåden på én gang mennesket i stand til at leve Gud nær, og på samme tid forandres mennesket så det i større grad får den indstilling til Gud, som var tænkt fra begyndelsen, og dermed vender mennesket tilbage til dets egen oprindelse.²⁶ Et sådan retfærdigt forhold til Gud, altså frelsen, er intet andet end en gave.²⁷ Dette tilbud om nærvær og forandring rækker Gud frem mod alle mennesker, også mennesker, som endnu ikke er kommet til tro.

2.2 Forekommende nåde

*"Gå ud på vejene og langs gærderne og nød dem til at komme, så mit hus kan blive fyldt."*²⁸

Gud er én, og er nåden Guds nærvær må nåden derfor også være udelt. Alligevel har teologer fundet hjælp i at bruge forskellige begreber til at forklare forskellige aspekter af nådens aktivitet med. Eksempler er 'den retfærdiggørende nåde' og 'den helliggørende nåde'. Fra den metodistiske tradition er endnu en betegnelse for nåden kommet til. Dette var, hvad John Wesley kaldte "*prevenient grace*", altså den nåde, som kommer før mennesket er bevidst om det.²⁹ Det er denne forståelse af nåden, som denne opgave særligt vil koncentrere sig om.

Forekommende nåde står centralt i metodistisk teologi, som den sandhed at Guds kærlighed til mennesker er en søgende kærlighed.³⁰ En kærlighed som opsøger mennesker på eget initiativ for at kalde dem til bevidsthed om Guds kærlighed for netop dem. Gud er allerede på færde i blandt os, inden vi er klar over, at det forholder sig sådan. Guds kærlighed er nemlig ikke blot rettet mod bestemte mennesker, som allerede tror eller som er i kontakt med Kirken, for Gud bekymrer sig om hele skabningen.³¹ For i Kristus valgte Gud alle mennesker til fornyelse i det billede, de blev skabt til at være, nemlig Gud eget billede. Forekommende nåde søger at gøre mennesket opmærksom på, at det forholder sig sådan.³² Nåden er derfor ikke blot en dommer, der overgiver ordren om benådning, men

²³ Klaiber & Marquardt, s. 224

²⁴ Ibid., s. 93

1 Johannes 4:19

²⁵ Runyon, s. 29

²⁶ Holm og Pedersen, s. 258

²⁷ Klaiber & Marquardt s. 415

²⁸ Lukas 14:23

Hvor jeg kommer fra er der tradition for at nøde sin gæster omkring middagsbordet. Det er en høflig og kærlig gestus, som respekterer gæsten. Jeg holder meget af tanken om Gud som én, der nøder sit folk til at komme tættere på. Man kan vel sige at nødningen er et lokalt billede på Guds forekommende nåde.

²⁹ Runyon, s. 27

³⁰ Klaiber & Marquardt, s. 322

Langford vol. 1, s. 76

³¹ Klaiber & Marquardt s. 118, Runyon s. 28

³² Runyon s. 42

nærmere et konstant nærvær af Ånden, anerkendt eller ej, som drager et menneske ind i den rette relation med Gud.³³

Læren om den forekommende nåde giver kun mening, hvis der findes en overbevisning om at Gud fortsat er aktivt involveret i verden. Denne indstilling afviser tanken om, at Guds forhold til hans skabning er som en urmager, der efter at have ordnet urets mekanik trækker sig tilbage fra sin skabning for at lade den passe sig selv.³⁴ I stedet er Gud aktivt tilstede i verden i hele hans fylde og med den samme kreative kraft som fra begyndelsen. Gud interagerer med sin skabning.³⁵ Det kan være svært at acceptere, at dette er sandt ikke alene når det gælder naturen, men også menneskenes verden. Men det må være sådan at Gud er aktiv og elskende også overfor menneskene, ikke bare i deres indre, men også i deres ydre liv.³⁶ Kroppen er en del af Guds frelsesplan for mennesket.³⁷

At Gud er fuldt og helt tilstede i verden betyder, at verden aldrig kan være tom eller forladt af Gud. Heraf følger at det samme må gælde for et menneskes liv, også selvom det menneske vender Gud ryggen.³⁸ Dette betyder dog ikke, at Guds nærvær tvinger et sådant menneske ind i et forhold til sig, ligesom det heller ikke betyder, at Gud åbenbarer sig selv på en måde, så mennesket ikke kan andet end at tro. Læren om den forekommende nåde understreger, at Gud ikke tvinger mennesket til at lære Ham bedre at kende, men at Gud derimod snarere ”lokker” et frit gensvar frem.³⁹ Eller som Grundtvig beskrev det: Gud bejler til menneskene gennem hele deres liv.⁴⁰

Den forekommende nåde udtrykker en forståelse af Gud, som én der utrætteligt henvender sig til mennesket med sin kærlighed i et forsøg på at genoprette det forhold til mennesket, som han fra starten havde ønsket, for dermed at genoprette mennesket selv.⁴¹ Forekommende nåde er med andre ord Gud, der ved sin Helligånd søger at ’vække’ menneskets samvittighed og dermed forberede vejen for en bevidst orientering mod Gud.⁴² Den forekommende nåden foranlediger det første skridt for en opvækkelse af menneskets åndelige sanser, og bliver dermed også det første skridt på vejen mod menneskets frelse.⁴³ Wesley har da også sammenlignet den forekommende nåde med døren gennem hvilken vi får adgang til det hus, der er frelsen. Forekommende nåde er døren ind til Gud.⁴⁴ I læren om den forekommende nåde ses også klart forståelsen af Guds suverænitæt, idet forekommende nåde forekommer forud for menneskets bevidste ageren.

Tegnet på den forekommende nådes aktivitet ses typisk i et menneskes liv som moralsk samvittighed.⁴⁵ Wesley tilskrev det den forekommende nåde, at der blandt mennesker findes tegn på retfærdighed, kærlighed, gensidig hjælp og oprigtig åndelighed, selvom de hverken er troende kristen eller kender

³³ Runyon s. 29

³⁴ Klaiber & Marquardt, s. 190

³⁵ Ibid., s. 191

³⁶ Ibid., s. 190

³⁷ Wingren, s. 29

³⁸ Klaiber & Marquardt s. 190

³⁹ Holm og Pedersen, s. 246

⁴⁰ Fra Grundtvigs salme ”Han, som på jorden bejler” nr. 534 i ”Salmer og Sange for Metodistkirken i Danmark. Igen et lokalt billede på Guds væren. Holm og Pedersen, s. 269

⁴¹ Wingren, s. 29; Runyon, s. 27

⁴² Klaiber & Marquardt, s. 230

⁴³ Klaiber & Marquardt, s. 226; Runyon, s. 31

⁴⁴ Runyon, s. 27

⁴⁵ Langford vol. 1, s. 28

Bibelen.⁴⁶ I Bibelen er f.eks. Cornelius er et eksempel på, hvordan Ånden er på færde blandt hedninge med den forekommende nåde.⁴⁷ Lige sådan kan man også i dag møde mennesker, som har en dyb længsel efter Gud, som gør, hvad de kan for på egen hånd at lære mere om ham. Læren om den forekommende nåde indgyder respekt for andre mennesker, idet Kristus allerede er aktiv hos dem, uanset om jeg har mødt dem i kirken før eller ej. Det er dog vigtigt at holde fast i at vækkelse af en indre længsel efter Gud ikke er målet for den forekommende nåde i sig selv. Dette er blot et skridt på vejen. Den forekommende nåde arbejder altid hen imod evangeliet om Kristus. Og dermed hen imod en bevidstgørelse hos den enkelte, som gør det muligt at tage imod Kristus som frelser.⁴⁸ Når Gud henvender sig til mennesker, er det den forekommende nåde, som gør mennesket i stand til at genkende og forstå Guds henvendelse, og siden hen gør det muligt for mennesket at reagere på henvendelsen.⁴⁹

Tidligt i metodismen var der i forståelsen af den forekommende nåde netop en vægtlægning på betydningen af Guds suveræne nåde. Med Daniel D. Whedon⁵⁰ i Amerika kom der et skift, som nok slog Guds primære nåde fast, men som også lagde vægt på menneskets formåen i forhold til nåden.⁵¹ Med Whedon kom den amerikanske metodisme derfor til at lægge mere vægt på menneskets rolle i forhold til troen, en udvikling som siden er holdt ved. Derfor findes der også i dag en bred accept i den amerikanske del af kirken af at benytte sig af eksempelvis managementprogrammer som led i fornyelsen af kirken; menneskets del af frelsen ses simpelthen som så afgørende. I den engelske metodistfamilie blev fokus imidlertid fastholdt på nådens primære rolle. Dermed blev det naturligt for den engelske metodisme at fastholde et mere sakramentalt kirkesyn, hvor netop Guds suveræne nåde i forhold til mennesket bliver understreget. Derfor er det også i dag svært for f.eks. dansk metodisme at bestemme sig for hvordan den forholder sig til eksempelvis de importerede managementprogrammer fra Amerika. Når der er en vis skepsis handler det måske i langt mindre grad om at idéerne er amerikanske, end at det handler om, at vi i den danske kirke ikke er bevidste om, hvorvidt det er Guds suverenitet eller menneskets formåen, vi ønsker at lægge vægt på.

Det er klart, at den metodistiske bevægelse har udviklet sig forskelligt i forhold til de lokale udfordringer og omstændigheder, den stod i. Men uanset hvilken del af den metodistiske tradition man ser på, er doktrinen om forekommende nåde fastholdt. Gud har taget initiativ i forholdet til hvert eneste menneske, og der findes ingen mennesker, som lever uden Gud.⁵² Læren om den forekommende nåde hjalp Wesley med at løse problematikken mellem menneskets frie vilje og Guds nåde, fordi den tillod ham at holde fast i begge på én gang.⁵³

⁴⁶ Klaiber & Marquardt, s. 193

⁴⁷ Klaiber & Marquardt, s. 193

⁴⁸ Ibid., s. 193

⁴⁹ Ibid., s. 223

⁵⁰ Daniel D. Whedon (1808-1885) kom ind i metodismen fra en anden kirkelig baggrund. Han blev redaktør for ”Methodist Quarterly Review” og var en tydelig figur i metodismens teologiske debatter. Whedon var præget af oplysningstiden hvorfor det ikke er overraskende han lagde vægten på menneskets evner og mulighed for at vælge. Hans tanker var ikke originale, alligevel er han en af nøglepersonerne i skiftet amerikansk metodistisk teologi.

⁵¹ Langford vol. 1, s. 93

⁵² Runyon, s. 28; Holm og Pedersen, s. 253

⁵³ Runyon, s. 28

2.3 Pneumatologi

“Breathe, O breathe thy loving Spirit into every troubled breast! Let us all in Thee inherit, let us find the promised rest.” Charles Wesley

Den treenige Gud er som allerede nævnt altid nær ved den verden, han har skabt. I formidlingen af dette nærvær spiller Helligånden en særlig rolle.⁵⁴ Helligånden er den del af treenigheden som åbenbarer Gud for mennesker og gøre det muligt for mennesker at mærke, opleve og forstå nåden. Helligånden virker som bindeleddet mellem mennesket og Gud. Det betyder ikke at Faderen og Sønnen er uden interesse i menneskene, det betyder blot, at det er Helligånden, der formidler denne interesse, og derfor bliver det gennem Helligånden at hele guddommen møder os.⁵⁵ Helligåndens særlige rolle er fortsat at arbejde på at skabe fællesskab fra og med Gud til mennesker.⁵⁶ Det er dette virke, som kan kaldes den forekommende nåde. Når Ånden gør det muligt for mennesket at registrere Gud, er det fordi Åndens virke er den fornyelse i mennesket, som er nødvendig, hvis mennesket skal gå fra ikke at være bevidst om nåden til at reagere på den.⁵⁷ Denne fornyelse skabes indefra i mennesket. Helligånden gør dermed mennesket klar til at have et fællesskab med Gud – og med andre mennesker for den sags skyld.⁵⁸ Helligåndens virke er så at sige Guds personlige tilstedeværelse ikke bare i den troendes liv, men også i kirkens liv og virke.⁵⁹ Derfor ses Helligåndens virke da heller ikke bare som fornyelse i det enkelte menneskes liv, men også i udviklingen af kirkens virke.⁶⁰

John Wesley var på alle måder en karismatisk mand, der lagde stor vægt på Helligånden. Hvor han ikke gik op i Åndens ydre tegn, som for eksempel tungetale, lå Åndens arbejde i menneskets indre ham til gengæld stærkt på sinde. Det var centralt for Wesley, at Helligånden virkede fornyende i mennesket. Men også at Helligånden gjorde det muligt for mennesket at vide sig sikker på dets frelse. Hans egen oplevelse af at være accepteret hos Gud ses i brorens salme ”And can it be”, som blev skrevet i dagene efter både Charles’ og Johns omvendelsesoplevelse. I denne salme understreger Charles netop at Gud døde *for mig*.⁶¹ At mennesket kan have frelsesvished var vigtigt for Wesley, for når mennesket har en indre overbevisning om at være frelst og accepteret af Gud, kan mennesket også stole på Gud, og når mennesket stoler på Gud kan det trygt søge hans fællesskab. Man kan altså indvende, at Wesleys pneumatologi komplementerer hans soteriologi.⁶² Wesleys pneumatologi var en beskrivelse af, hvordan Gud virkede i menneskers liv, med det formål, at de kunne få fællesskab med ham og derved blive genoprettede til deres oprindelige gudbilledlighed.⁶³ Det vigtige ved Helligåndens virke sås med andre ord ikke i ydre tegn, men derimod i hvordan Helligånden leder mennesker til frelse.

⁵⁴ Klaiber & Marquardt, s. 191

⁵⁵ Klaiber & Marquardt, s. 189

⁵⁶ Ibid., s. 193

⁵⁷ Ibid., s. 194

⁵⁸ Ibid., s. 194

⁵⁹ Ibid., s. 190

⁶⁰ Ibid., s. 191

⁶¹ ”Hvem kan forstå” nr. 372 i ”Salmer og Sange”

⁶² Klaiber & Marquardt, s. 196

⁶³ Ibid., s. 196

3.0 Mennesket

"Hvem kan forstå at også jeg har del i Kristi dyre blod. Gik han for mig den trange vej, for mig som ham i døden lod? En kærlighed jeg fatter ej, at du min Gud er død for mig!" Charles Wesley

Hvad er mennesket? Der er ikke noget enkelt svar på det spørgsmål i en tid, hvor videnskaben har formået at dykke dybt ind i mange af de mysterier mennesket ellers ikke har kunnet begribe om sig selv. Det er klart, at mennesket, som jo har krop, er en del af den fysiske, biologiske verden. Men hvor rendyrket videnskab ville sidestille mennesket med pattedyrene og sige, at vi er blevet til gennem en lang og finurlig proces af evolution, må den kristne insistere på mere end det. Mennesket er naturligvis en del af verdens tilblivelse, men mennesket er det først og fremmest, fordi det er en del af Guds skabning.⁶⁴ Men skønt mennesket er en del af Guds skabning, er det det ikke på lige fod med planter og dyr; mennesket er nemlig givet en ganske særlig plads fra dets begyndelse af Gud selv. Det er tydeligt fra Bibelen, at mennesket af Gud er givet både betingelser og vilkår for at være til, som hverken dyrene, fuglene eller planterne har fået.⁶⁵ Dette afsnit vil handle om de betingelser og vilkår som er mennesket til dels; den frie vilje, men også synden, og endelig Guds mål for mennesket.

Det, der først og fremmest adskiller mennesket fra f.eks. dyrene, er at mennesket er skabt i Guds billede så det ligner ham.⁶⁶ At være menneskelig i den oprindelige betydning må derfor være at være Guds billede, og dermed ligne Gud.⁶⁷ Dette billede har været forstået som de egenskaber mennesket besad, som adskilte det fra dyrene, f.eks. fornuft og samvittighed.⁶⁸ Men Wesley gik videre end det og forstod menneskets gudbilledlighed mere relationsbaseret. At være skabt i Guds billede er ikke så meget noget menneske besidder, som det er noget, der strømmer fra Gud ind i mennesket gennem dets relation til Gud. Derfor er menneskeligheden afhængig af, hvordan det relaterer til Gud og hvordan denne relation leves ud i verden.⁶⁹

3.1 I Guds billede

"Hver gang du er af sandhed og kærligt spiller ud, så ligner du din skaber, så ærer du din Gud." Holger Lissner

Er mennesket skabt i Guds billede, så det ligner Ham, må det betyde, at mennesket skal forstås i lyset af Gud selv.⁷⁰ Så for at forstå hvem mennesket er, må vi se til Gud, og der hvor Gud klarest blev åbenbaret var i Jesus.⁷¹ Jesus er og har altid været menneske. Han har er "fra starten, hvad jeg selv er – eller burde være."⁷² Jesus lærer os, at mennesket som virkeligt menneske ikke forsøger at tilrane sig Guds magt, men derimod at give afkald på magt. Ikke at være menneske er derimod at ønske sig Guds magt, som Adam gjorde det; uden besværligheder og uden anstrengelse.⁷³ Men at være sandt menneske indebærer en modning; sand menneskelighed er noget, man vokser ind i. At være menneske er noget man bliver, noget man modnes til.⁷⁴ Sådan må det være, hvis mennesket skal ligne Gud, for Gud er

⁶⁴ Klaiber & Marquardt, s. 99

⁶⁵ 1. Mosebog 1:26-31; 2. Mosebog 2:6-7; Salme 8, Jakob 3:9

⁶⁶ 1. Mosebog 1:26

⁶⁷ Wingren, s. 41; Klaiber & Marquardt, s. 103

⁶⁸ Runyon, s. 13

⁶⁹ Ibid., s. 13

⁷⁰ Wainwright, s. 20, 22

⁷¹ Wingren, s. 41; Kolossenserbrevet 1:15-20

⁷² Wingren, s. 43

⁷³ Wingren, s. 41; Klaiber & Marquardt, s. 108

⁷⁴ Wingren, s. 29

skaber, og skal mennesket ligne Gud må det være voksende.⁷⁵ At være lig Gud betyder nemlig ikke at mennesket bliver Gud, for at ligne Gud er aldrig det samme, som at være Gud.

Når Gud selv har givet mennesket lighed med ham, må dette Guds-billede være noget iboende i alle mennesker, det er en del af menneskets essens. Her er med andre ord ikke tale om noget tillært eller noget senere opnået, men derimod noget som er primært i menneskets væsen. At være skabt i Guds billede er et grundvilkår for mennesket. Derfor er dette billede end ikke blevet fjernet i syndefaldet, hvor mennesket ellers blev adskilt fra Gud. Guds-billedet er ikke en del af mennesket, som kan fjernes, men derimod noget som altid vil være tilstede i ethvert menneske – uanset hvordan dette billede er blevet forvaltet. Gud-billedligheden kan gemmes, glemmes, måske endda forvrænges men kan altså ikke fjernes. At være skabt i Guds billede er en værdighed og et ansvar, ethvert menneske besidder og er noget, ingen kan tage fra det.⁷⁶ Her er det dog vigtigt at pointere, at selvom Guds lov er i alle menneskers hjerter, så siger det ikke noget om disse menneskers moralske kvalitet.⁷⁷ Gud-ligheden forsvinder nemlig, når mennesket vender sig væk fra Gud – da kan billedligheden ikke længere spejle sig i Gud, og derfor forsvinder den.

Wesley har af Augustin lært at forstå mennesket som Guds-billede på tre måder, nemlig som det naturlige billede ("*natural image*"), det politiske billede ("*political image*") og det moralske billede ("*moral image*").⁷⁸ Det naturlige billede er det, der gør mennesket i stand til at have et bevidst forhold til Gud. Det er denne del af billedet som gør mennesket "i stand til Gud"; da Gud er Ånd, må Guds billede også være det.⁷⁹ Heraf følger at selvom denne del af billedet kaldes "naturligt" er det ikke naturligt i gængs forstand, der er tale om "overnaturlige" gaver.⁸⁰ Til disse gaver i det naturlige billede hører fornuften, friheden og viljen. Disse tre gør mennesket til selvstændige agenter: Fornuften gør mennesket i stand til at reflektere over eksempelvis handlinger og dermed forstå sammenhænge og derfor drage konklusioner. Både friheden og viljen skulle gøre mennesket i stand til selv at vælge Gud, men de blev skadet i Faldet, sådan at den naturlige tendens for et menneske nu er at vende sig mod sig selv.⁸¹ Men selvom den faldne vilje er blevet trælunden af syndens kræfter, er friheden alligevel tilstede som gave for Gud, for at give mennesket ansvar og evne til at handle.⁸² Fordi fornuft, vilje og frihed er givet mennesket så det er i stand til at udføre dets kald til at afspejle Gud i verden, er disse gaver også afhængige af kvaliteten, i den relation de bliver anvendt.⁸³ Det vil sige, at udfaldet af gaverne afhænger af, hvorvidt mennesket er orienteret mod Gud eller ej, og hvorvidt mennesket indgår i et levende forhold til dets Skaber. Et menneske, som er vendt fra Gud vil stadig besidde både fornuft, frihed og vilje, men vil ikke bruge dem til at spejle Gud, det kan kun lade sig at gøre, hvis mennesket er bevidst og aktivt vendt mod Gud.

Da alle mennesker har fornuftens gave, og derfor kan reflektere over deres handlinger, og har frihed til at vælge deres handlinger, findes der under det naturlige billede det, som hos Irenæus kaldes "de

⁷⁵ Wingren, s. 60

⁷⁶ Klaiber & Marquardt, s. 107

⁷⁷ Wingren, s. 36

⁷⁸ Runyon, s. 14; Klaiber & Marquardt, s. 108

⁷⁹ Runyon, s. 14

⁸⁰ Ibid., s. 32

⁸¹ Ibid., s. 15

⁸² Ibid., s. 15,16

⁸³ Ibid., s. 16

naturlige bud”, altså de love og regler for liv som alle mennesker kender som sande.⁸⁴ Wesley mener disse ”naturlige” bud hænger sammen med samvittigheden, som han er mere positiv i forhold til end f.eks. Luther var det i Reformationen.⁸⁵ Det er også samvittigheden, der assisterer fornuften til at reflektere over en handling, og fortæller hvorvidt en påtænkt handling er hensigtsmæssig eller ej. Samvittigheden gør - ved Helligåndens hjælp - opmærksom på afstanden fra Gud, alvoren af synden og behovet for omvendelse.⁸⁶ Fordi samvittigheden hører til i det naturlige billede er den også afhængig af kvaliteten i relationen til Gud, for nok findes samvittigheden hos alle mennesker, men den varierer på baggrund af kultur og miljø. Selvom ingen kan have en sund og aktiv samvittighed uden relation til Helligånden, er det sådan at intet menneske kan findes uden samvittighed, idet Gud findes hos alle mennesker.⁸⁷ Intet menneske er derfor uansvarlig overfor sine handlinger.⁸⁸

Men at samvittigheden findes hos alle mennesker, og at mennesket derfor har en forståelse af, hvad der er rigtigt og forkert, er dog ikke ensbetydende med, at mennesket af den grund kan frelse sig selv ved ren og skær viljekraft. Kristus kom til verden for at skænke sundhed til syge, og en syg bliver som bekendt ikke rask ved blot at vide hvad sundhed er.⁸⁹ Mennesket er ikke blot skabt til at gøre visse ting rigtigt eller at leve i overensstemmelse med visse regler, mennesket er derimod skabt til fællesskab med Gud, og med muligheden for udvikling af dets lighed med Gud. Derfor er menneske først og fremmest sandt menneske i kraft af dets forhold til den levende Gud. Hos Ham er det muligt for mennesket at blive, hvad det var tænkt at være fra Skabelsens begyndelse; nemlig inddraget i Guds kærligheds bevægelse og handlemønstre.⁹⁰ Mennesket deler nemlig Guds uendelighed, forstået på den måde at mennesket trods sin begrænsning har uendelig mulighed og kapacitet for udvikling hos Gud: Det er Guds væsen at være skabende, og derfor menneskets væsen at være voksende.⁹¹ Mennesket har med andre ord stadig mulighed for at udvikle Gudsligheden mod større hellighed og retfærdighed ved Helligåndens hjælp. Gud ønsker, at mennesker skal tage del i hans skabelse, og derfor er mennesket givet frihed, vilje og ansvar for den verden, det er sat i.⁹²

Dette ansvar for verden har at gøre med det politiske billede, som giver mennesket dets position i verden. I det politiske billede afspejler mennesket Guds ledelse og forvaltning. Gennem det politiske billede har mennesket fået en privilegeret position med særligt ansvar for resten af skabningen.⁹³ Mennesket er givet ansvar for forvaltningen af jordens ressourcer, ikke bare råmaterialer men også dyrene og planterne. Igen er udformningen af denne del af billedet afhængig af menneskets trofasthed mod dets skaber; udføres forvaltningen retfærdigt, eller tages der kun hensyn til mig selv? Man kan sige, at ”billedkvaliteten” er afhængig af kvaliteten af relationen til Gud.⁹⁴ Men både det naturlige og det politiske billede er funktioner og egenskaber mennesket besidder uanset kvaliteten af dets forhold til Gud.

⁸⁴ Wingren, s. 39

Og som jo også forstås som den forekommende nådes virke i menneskers liv.

⁸⁵ Runyon, s. 31

⁸⁶ Ibid., s. 32

⁸⁷ Klaiber & Marquardt, s. 113

⁸⁸ Her tages naturligvis højde for at nogle mennesker er født med mentale handicaps der gør dem ude afstand til at tænke på en reflekteret måde.

⁸⁹ Wingren, s. 37

⁹⁰ Klaiber & Marquardt, s. 110, 112

⁹¹ Wingren, s. 60

⁹² Klaiber & Marquardt, s. 107

⁹³ Runyon, s. 16; 1. Mosebog 1:26

⁹⁴ Runyon, s. 17

Til forskel for de første to dele af Guds-billedet er det moralske billede derimod ganske afhængigt af menneskets forhold til Gud. Det moralske billede er det primære mærke for menneskets forhold til Gud, men er også den del af gudbilledligheden, som nemmest bliver forvrænget.⁹⁵ Sådan er det, fordi denne del af billedet hverken består af egenskaber eller funktioner, som mennesket besidder i sig selv, men derimod kun i kraft af dets relation til Skaberen.⁹⁶ Findes der ingen relation til Gud, findes det moralske billede heller ikke i mennesket. Gud er kærlighed, og følgelig må mennesket ved dets skabelse have været fuld af kærlighed i dets tanker, ord og handlinger. Kun så længe mennesket er i fortsat forbindelse med denne kærlighed kan det kærligheden give videre.⁹⁷ At være kaldet til at være Guds billede betyder – i al sin komplicerede enkelhed – at modtage Guds åndedrag og puste det videre udover verden.⁹⁸ Det vil sige ”at være Guds billede” i høj grad er forbundet med måden jeg faktisk og konkret lever mit liv på. Det moralske billede findes derfor kun i et menneske, når det er i fortsat kontakt med Gud, sådan at kærligheden kontinuerligt kan fornys, modtages og gives videre.

Det naturlige, det politiske og det moralske billede indeholder hver især redskaber, Gud har givet til et bestemt formål; nemlig for at mennesket kan spejle Gud og dermed ligne ham.⁹⁹ At mennesket er skabt i Guds billede kan ikke tages fra mennesket, men kun gennem en relation med Gud er det muligt for mennesket også at ligne Gud.¹⁰⁰ Ved Syndefaldet blev det naturlige, det politiske og det moralske billede påvirket. Og hvis det er rigtigt at ligheden med Gud forsvinder med syndens indtræden, og at den kun kan træde frem igen, hvis mennesket går ind i en relation til den kristne Gud, må det også betyde at frelsen bl.a. består af en genoprettelse af de tre billeder, hvilket jeg vender tilbage til nedenunder.¹⁰¹ Heraf følger at mennesket først er fuldt og helt menneske i det øjeblik dets relation til Skaberen er af en sådan kvalitet, at ligheden med Gud igen oprettes.¹⁰²

3.2 Den frie vilje

“Can you not respect me enough to let me make my own decision?”¹⁰³

At mennesket er givet frihed til at bruge dets vilje af Gud, er på ingen måde ensbetydende med at mennesket er givet fuldstændig fri råderet endsige mulighed. Dette er en hyppig misforståelse i dagens kultur, hvor det proklameres at mennesket har ”ret” til dette og hint – og at det, indforstået, har fri adgang til og mulighed for at benytte disse rettigheder og muligheder. Sådan er det naturligvis ikke, for ethvert menneske er begrænset af dets kultur, dets baggrund og opvækst, dets økonomi og fysiske tilstand og ikke mindst af det samfund, naturen og verden som omgiver det. Nogle af disse begrænsninger var givet mennesket fra dets oprindelse, men nogle af begrænsningerne har at gøre med synden både i det enkelte menneskes liv, i dets omgivelser og ikke mindst i samfundsstrukturen.¹⁰⁴ Dette betyder, at skønt mennesket har fri vilje, og derfor i teorien er frit til at vælge fra og til i alle forhold, er det ikke uafhængigt af dets omgivelser. Mennesket er relationelt, og det giver sig også

⁹⁵ Runyon s. 18

⁹⁶ Ibid., s. 18

⁹⁷ Ibid., s. 18

⁹⁸ Ibid., s. 18

⁹⁹ Wingren, s. 38

¹⁰⁰ Klaiber & Marquardt, s. 109

¹⁰¹ Afsnit 4.3 Menneskets møde med Nåden.

¹⁰² Klaiber & Marquardt, s. 111

¹⁰³ Mary Jane henvendt til Spiderman i filmen “Spiderman 2”, da hun vælger at elske ham og følge ham på trods af farerne.

¹⁰⁴ Dette vender jeg tilbage til i afsnit 4.2 Den frie vilje og synden

udslag i forhold til den frie vilje. Når det er sagt, står det også klart, at menneskets frie vilje er et omfangsrigt emne. Jeg beskæftiger mig i denne opgave ikke med menneskets frie vilje i forhold til familie, samfund eller kultur, men derimod i forhold til Gud.

Med den frie vilje har Gud stillet mennesket frit i dets forhold til ham; det kan selv vælge, hvorledes det ønsker at forholde sig til dets Skaber.¹⁰⁵ Både friheden og viljen er en del af det ”naturlige billede”, og er redskaber, som mennesket er givet for at kunne afspejle Gud i verden. Det vil sige, at den frie vilje er en del af menneskets grundvilkår, og både friheden og vilje er evner, som mennesket besidder uanset dets forhold til dets Skaber.¹⁰⁶ Selvom viljen blev skadet i Faldet, og ikke længere vender mennesket til Gud men mod sig selv, er mennesket alligevel frit.¹⁰⁷

At mennesket trods synden har frihed til ikke blot at vælge men også at handle betyder, som vi kan se omkring os, at mennesket gør skade på andre og sig selv. Når nu den frie vilje er Guds gave, stiller denne skade indirekte spørgsmålstejn ved Guds kærlighed. For Gud kunne vel forhindre mennesket i at bruge dets frihed til at øve skade på eller undertrykke sine medmennesker? Men den frie vilje er nødvendig, for den betyder, at mennesket alene bærer ansvaret for dets handlinger.¹⁰⁸ For skulle Gud begrænse menneskets evne og mulighed for at vælge og gøre det onde, ville han dermed også forhindre og hæmme dets mulighed for at vælge og gøre det gode.¹⁰⁹ Friheden må være fuldstændig, ellers er der ikke tale om frihed, men kontrol.¹¹⁰ Men skønt Gud ikke kan forhindre mennesket i at gøre skade på sig selv eller andre, kan Guds frelsesplan for verden dog ikke forhindres af menneskets frie vilje.¹¹¹ Derfor er menneskets frie vilje alligevel et udtryk for Guds kærlighed til mennesket, for Gud vil, at mennesket skal vende sig mod ham og af egen fri vilje vælge at elske ham. Og derigennem få friheden og viljen igen som de var tænkt fra menneskets begyndelse. Gud har med andre ord valgt at tage mennesket alvorligt som værende skabt i Sit billede, og fastholder derfor, at mennesket må have fri vilje og dermed følgende ansvar.¹¹² Kun med friheden og det dermed følgende ansvar kan mennesket være moralsk skyldig i noget som helst. Havde mennesket ikke fri vilje ville Gud ikke være retfærdig, for hvordan skulle Han kunne dømme et menneske for noget det ikke var moralsk skyldig i? Han kunne da ligeså godt dømme en sten for at falde til jorden.¹¹³

Siden mennesket kan være moralsk skyldig, og dermed stå til ansvar for sine egne handlinger, er den frie vilje et udtryk for nådens forsøg på at genoprette mennesket til dets oprindelige ansvar og handlekraft.¹¹⁴ Guds nåde gør det muligt for mennesket at handle i frihed og genkende Gud.¹¹⁵ Denne hjælp er nødvendig, for skønt det ikke er muligt for mennesket at genkende Gud af sig selv, er det

¹⁰⁵ Runyon, s. 41

¹⁰⁶ Ibid., s. 16

¹⁰⁷ Ibid., s. 15

¹⁰⁸ Klaiber & Marquardt, s. 193; Runyon s. 16

¹⁰⁹ Klaiber & Marquardt, s. 193

¹¹⁰ Eller også er der tale in snyd og manipulation.

¹¹¹ Ibid.,s. 193

¹¹² Ibid.,s. 227

¹¹³ Runyon s. 16

Og i den sammenhæng er det værd at ligge mærke til at metodismen ligger vægt på at det ikke er nok at undgå det onde. Vi skal også aktivt søge at gøre det gode, som det f.eks. ses i de almindelige regler. Vi skylder Gud helliggørelsen.

¹¹⁴ Ibid., s. 16

¹¹⁵ Klaiber & Marquardt s. 228

muligt for mennesket selv at vælge, hvorvidt kaldet til tro bliver fulgt.¹¹⁶ Guds nåde er primær, men mennesket må re-agere på den.¹¹⁷

Menneskets frie agentur vægtes meget højt i den metodistiske tradition. John Wesley afviste, som vi skal senere komme ind på, prædestinationen bl.a. fordi menneskets vilje blev undermineret.¹¹⁸ Skulle læren om prædestinationen være rigtig, ville menneskets evne til at vælge være ligegyldig, idet dets frelse på forhånd var fastlagt – uanset dets egne valg. Som arminianer lagde Wesley vægt på, at skønt Guds nåde kan forekomme uimodståelig, så er det ikke alene muligt for et menneske at vælge troen til eller fra, det er oven i købet muligt for mennesket at falde fra den tro, som én gang var valgt.¹¹⁹ Det vil altså sige, at mennesket i forholdet til Gud ikke blot har en vilje, som er fri til at træffe et en-gang-for-alle valg, men at mennesket derimod er fri til kontinuerligt at vælge i forholdet til Gud. Omvendelsen til frelse er netop ikke gjort med ét valg men drejer sig derimod om hele livet. Denne indstilling ses eksempelvis i den danske metodistkirkes dåbsritual, hvor præsten beder for barnet, at det må blive medskaber på sit eget liv.¹²⁰ Hermed signaleres for det første, at mennesket har betydning for udformningen af sit eget liv, men også at dette liv, sammen med Gud, er en proces over tid. Den wesleyanske tradition har altid lagt vægt på menneskets ansvar også i forholdet til Gud. Det er derfor heller ikke overraskende, at Wesley er enig med Augustin, når han siger, at Gud, der jo har skabt os uden os, heller ikke vil frelse os uden os.¹²¹ Det er altså ikke kun menneskets valg, der er vigtigt, men også friheden til at følge dette valg op med handlinger, som har betydning.¹²²

Menneskets frie vilje i forholdet til Gud har fra starten været et vigtigt emne for teologer i den metodistiske tradition. Netop spændingen mellem menneskets frihed og Guds suverænitet har været fokus for meget debat, ikke mindst mellem metodister og andre trosretninger. For Wesley kom mennesket til at stå i centrum af teologien, fordi han, som typisk mand af oplysningstiden, lagde vægt på menneskets fornuft ("*common sense*") skønt denne altid sås på baggrund af nåden.¹²³ Senere teologer ændrede det grundlag teologien udarbejdet på. Det medførte en større vægtlægning på menneskets evne til selv at træffe valg.¹²⁴ Selvom nåden altid har været fastholdt som primær, og dermed har været den baggrund menneskets frie vilje blev forstået på, er netop nåden forsvundet mere og mere i baggrunden og menneskets del af frelsen er kommet mere i fokus, særligt i den amerikanske del af metodismen.¹²⁵

¹¹⁶ Ibid., s. 251

Langford vol. 1, s. 93

¹¹⁷ Runyon, s. 27

Klaiber & Marquardt s. 227

¹¹⁸ Ibid., s. 225

¹¹⁹ Nåden og den frie vilje s. 248

¹²⁰ Ritual for Metodistkirken, s. 52

¹²¹ Holm og Pedersen, s. 237

¹²² Ibid., s. 240

¹²³ Ibid., s. 239

¹²⁴ Langford vol. 1, s. 93, 113

¹²⁵ Ibid., s. 93

3.3 Synd

”Se, Guds lam, som bærer alverdens synd. Se, Guds lam, som bærer alverdens synd. Se, Guds lam, som bærer alverdens synd. Forsoner, befrier og døber med Ånd.” Thomas Boström¹²⁶

Synden er alt umenneskeligt. Alt det, der forvrider min sande menneskelighed, som kommer fra billedet af Gud, som er kærlighed.¹²⁷ Mennesket er skabt til at leve i nærheden af den kærlighed, til kontinuerligt at blive fyldt med og modtage denne kærlighed. Mennesket krymper derfor uden denne fortsatte modtagelse af Guds fylde.¹²⁸ Som sandt menneske *ligner* mennesket Gud, som syndigt menneske *optræder* det som Gud; det forsøger at tilrane sig Guds magt ved at hæve sig selv op over andre og lægge afstand til medmennesket og verden i stedet for at tjene dem.¹²⁹ Synden er en slags trældom, en sygdom, som det syndige menneske er underlagt eller fanget af.¹³⁰ Denne sygdom eller trældom holder mennesket fra den Guds-lighed, det var skabt til at have. Man kan sige, at mennesket er såret eller kommet til skade, og derfor bliver syndens ultimative konsekvens *døden*.¹³¹

Med den forståelse distancerer metodistisk teologi sig fra for eksempel Luther, der mener syndens største skade er *skylden* i sig selv.¹³² Men ifølge metodismen er synden lig med døden. Ikke blot den faktiske fysiske død, men død som den findes i alle former for forgængelighed, i al lidelse og alle forsøg på at sikre mig og mine på bekostning af andres sikkerhed og ressourcer.¹³³ Selvom synd og død er forbundet kan det ikke af den grund konkluderes at al sygdom er forbundet med synden.¹³⁴ Det viser både historien om Job og historien om manden, der var født blind ganske entydigt.¹³⁵ Der er dog ingen tvivl om at synden afføder lidelser.¹³⁶ For når mennesket forskanser sig bag sine egne mure, må det nødvendigvis have konsekvenser for menneskene og verden omkring det. De lidelser synden fører med sig vil oftest have social og relationel karakter, selvom det naturligvis også er sådan, at ikke al lidelse kan spores direkte tilbage til en bestemt synd af et bestemt menneske. Nogen synd er så indgroet i måden verden er struktureret og fungerer på, at det er umuligt at pege på en specifik årsag.¹³⁷ I forbindelse med sygdom og lidelser skal det også nævnes at selvom nogle teologiske traditioner, f.eks. den lutherske, har ment, at Gud kunne fremstå i forklædning af lidelser og prøvelser i forbindelse med synd, er denne forståelse fremmed for metodismen.¹³⁸

¹²⁶ Nadver salme fra ”Salmer og Sange”

¹²⁷ Wingren, s. 43

Klaiber & Marquardt, s. 126

¹²⁸ Runyon, s. 18; Wingren, s. 60

¹²⁹ Wingren, s. 43

¹³⁰ Ibid., s. 29

¹³¹ Ibid., s. 29

¹³² Ibid., s. 46

Ifølge Luther er syndens skade den bundløse skyld, som bl.a. hænger sammen med læren om arvesynden. Mennesket er ansvarligt for al synd, erkendt eller ej, personlig eller ej.

¹³³ Wingren, s. 46, 47; 1 Mosebog 3:17-19

¹³⁴ Klaiber & Marquardt, s. 144, 147

¹³⁵ Jobs bog, Johannes kap. 9

¹³⁶ Og I nogle tilfælde om ikke skaber sygdomme, så hindrer synden I hvert fald helbredelsen af nogle sygdomme når eksempelvis Vesten har nægtet at hjælpe AIDS ofre i Afrika med billig medicin, eller hungersramte med mad.

¹³⁷ Klaiber & Marquardt, s. 147

¹³⁸ Ibid., s. 151

3.3.1 Oprindelig synd

"What you know you can't explain, but you feel it. You've felt it your entire life. There's something wrong with the world. You don't know what it is, but it's there, like a splinter in your mind, driving you mad." Morpheus¹³⁹

Skønt synden er én størrelse skelnes alligevel mellem forskellige aspekter af syndens konsekvenser. Først er der den oprindelige synd, som er den kraft, som blev et grundvilkår for mennesket i syndefaldet, og som ødelægger og hæmmer menneskets liv, fordi menneskets kontakt med Gud blev hæmmet.¹⁴⁰ Med bruddet på relationen til Gud indtrådte der en fremmedgørelse i alle menneskets relationer. Læren om oprindelig synd blev stærkt understreget af John Wesley som essentiel for den kristne tro, fordi der i accepten af oprindelig synd ligger accepten af behovet for forsoning med Gud.¹⁴¹ Altså, hvis jeg forstår at jeg lever i en verden, som er fordærvet til døden bliver det klart at jeg har brug for Guds hjælp. Denne erkendelse åbner for min forståelse af hvorfor jeg har brug for Guds nåde. Uden forståelse af synden ville forståelsen af Guds nåde også være formindsket, for hvis jeg som menneske ikke kan se, at jeg ikke længere er menneske som jeg oprindeligt var tænkt at være det, så er det heller ikke sandsynligt, jeg forstår, det er vigtigt at relationen til Gud bliver genoprettet.¹⁴² Men virkeligheden er jo den, at mange mennesker ikke er klar over, at det er sådan det forholder sig. Forståelsen og ikke mindst accepten af, at synden er et grundvilkår for mennesket, indtræder nemlig først i mødet med og i reaktionen på Guds nåde.¹⁴³ Synden er, med andre ord, noget alle mennesker lever med og under, men ikke alle mennesker er klar over, at det forholder sig sådan.

Som sagt skete der i syndefaldet et brud i relationen mellem mennesket til Gud. Bruddet fandt sted fra mennesket til Gud og ikke fra Gud til mennesket, for Gud kan ikke holde op med at elske. Syndefaldet var menneskets oprør mod Gud, og med dette oprør forsvandt menneskets indre viden om Guds lov, altså ligheden med Gud.¹⁴⁴ Syndefaldet handler altså ikke blot om overtrædelse af en lov eller regel, men derimod om at vende sig fra Gud, så han kom udenfor hørevidde.¹⁴⁵ Dermed blev et oprigtigt og naturligt forhold til Gud umuliggjort og erstattet af et forhold kendetegnet af menneskelig usikkerhed, falsk stolthed og uansvarlighed.¹⁴⁶ I stedet for Guds kærlighed kom frygt; ikke alene fællesskabet med Gud, men også bevidstheden om Gud blev ødelagt.¹⁴⁷ Menneskets autentiske menneskehed blev ødelagt, og det kan derfor anføres at mennesket under syndens totale indflydelse ikke længere er sandt menneske, hvis sand menneskelighed er at ligne Gud.¹⁴⁸ Med syndefaldet indtraf med andre ord en åndelig død i mennesket, og mennesket besidder derfor ikke længere i sig selv evnen til at elske Gud.¹⁴⁹ Da kontakten til Gud forsvandt, kan man sige, at mennesket i og for sig er uden Gud i verden.¹⁵⁰

¹³⁹ Morpheus til Neo i Matrix 1

¹⁴⁰ Klaiber & Marquardt, s. 127

¹⁴¹ Ibid., s. 127

¹⁴² Ibid., s. 128

Runyon, s. 18

¹⁴³ Klaiber & Marquardt, s. 132

¹⁴⁴ Ibid., s. 158

¹⁴⁵ Runyon, s. 20

¹⁴⁶ Ibid., s. 20; Se afsnit 3.1 I Guds billede

¹⁴⁷ Klaiber & Marquardt, s. 108

¹⁴⁸ Langford vol. 1, s. 36; Se afsnit 3.1 I Guds billede

¹⁴⁹ Langford vol. 1, s. 25

¹⁵⁰ Klaiber & Marquardt, s. 131

Historisk set har alle mennesker naturligvis ikke været tilstede ved syndefaldet, men fordi alle var repræsenteret i Adam og Eva, er hele menneskeheden alligevel gennem dem deltagere i syndefaldet, og alle lever derfor med konsekvenserne af den oprindelige synd.¹⁵¹ Oprindelige synd betyder at svaghed i både fysik, psyken og ånden er vilkår alle mennesker må leve med til vi dør.¹⁵² Heraf kommer den eksistentielle angst, som de fleste mennesker kender; behovet for at sikre sig selv, sit liv og sine nærmeste. Af dette behov kommer tilskyndelsen til at tilrane sig Guds magt, det mest umenneskelige som findes.¹⁵³ Synden er i bund og grund et udtryk for mistillid til Guds ordninger og en overtrædelse af Hans bestemmelser.¹⁵⁴ I vort forsøg på at sikre os selv, bliver vi en trussel imod andres godt befindende og dermed spreder døden sig igennem os.¹⁵⁵

At mennesket ikke længere lever i den oprindelige relation til Gud betyder, at Gudsbilledet er blevet forvrænget; det naturlige, politiske og moralske billede er alle tre påvirkede af synden. Da vilje, frihed og fornuft er egenskaber mennesket er skænket til at ligne Gud i det naturlige billede, er disse egenskaber stadig menneskets, men de tjener nu menneskets egne mål.¹⁵⁶ Det naturlige billede er altså ikke forsvundet i forståelsen "fjernet", men er blevet korrumpet og tjener ikke længere dets oprindelige formål: "*Freedom is exercised to turn to self rather than God and neighbour, the will is dedicated to our own desires, and the reason is utilized to rationalize and excuse our sins.*"¹⁵⁷ Ligesådan er egenskaberne fra den politiske del af gudsbilledet også egenskaber, som mennesker beholder, selvom også de er forvrængede efter Faldet.¹⁵⁸ Den privilegerede forvalter bruger nu sin ledelse til udnyttelse af jorden og dens ressourcer uden tanke på andet end sine egne umiddelbare behov.¹⁵⁹ Vi regerer således stadig over dyrene, men gør det ved hjælp af magt og undertrykkelse.¹⁶⁰ Men hvor det naturlige og politiske billede nok er påvirkede og forvrængede af Faldets konsekvenser er det moralske billede ødelagt.¹⁶¹ Dette skyldes at når forholdet mellem Skaberen og mennesket stopper kan mennesket ikke længere spejle sig i Gud. I stedet må det spejle det, som findes i verden.¹⁶² Det moralske billede er givet for, at mennesket kunne spejle sig i Gud, i den oprindelige kontekst hvor dette var muligt. Uden Gud må mennesket selv putte indhold ind. Samvittigheden og de andre egenskaber var tænkt til at vokse og modnes sammen med Gud.¹⁶³ Det sande billede af Gud i mennesket kan kun genoprettes, hvis forholdet Gud genoprettes.¹⁶⁴

¹⁵¹ Langford vol. 1, s. 25; Klaiber & Marquardt, s. 129

¹⁵² Ibid. s. 145

¹⁵³ Wingren, s. 43

¹⁵⁴ 1. Mosebog 3:1-5

¹⁵⁵ Wingren, s. 47; Klaiber & Marquardt, s. 132

¹⁵⁶ Runyon, s. 18

¹⁵⁷ Ibid., s. 21

¹⁵⁸ Ibid., s. 21

¹⁵⁹ Ibid., s. 21

¹⁶⁰ Ibid., s. 21

¹⁶¹ Ibid., s. 21

¹⁶² Ibid., s. 21

¹⁶³ Wingren, s. 29, 60; Runyon, s. 22

¹⁶⁴ Ibid., s. 22

3.3.2 Personlig synd og skyld

"For det gode, som jeg vil, det gør jeg ikke, men det onde, som jeg ikke vil, det gør jeg." Paulus

Til den oprindelige synd kommer den personlige synd. Den personlige synd er den synd som jeg personligt har begået. Men ikke kun begået, for at kunne være skyldig i personlig synd kræves at jeg også erkender min handling eller tanke som synd. Dette skyldes, at personlig synd af Wesley forstås, som en frivillig overtrædelsen af en kendt lov.¹⁶⁵ Det vil sige, at man kun er skyldig i forhold til de handlinger, tanker eller ord man er bevidst om som værende forkert. Synd er altså en handling, som strider mod det, der er kendt som godt eller rigtigt, ligesom Adam og Eva der handlede, skønt de vidste det de gjorde var i modstrid med Guds vilje.¹⁶⁶ Sådan var det for Wesley, fordi han forbandt synden med ansvar. Kun det man kan stå til ansvar for kan være synd.¹⁶⁷ Mennesket bliver da kun skyldigt i forhold til det, mennesket selv er bevidst om som synd. Det betyder ikke, at det mennesket ikke er bevidst om ikke er forkert, men mennesket er ikke skyldig i forhold til det. Faren ved denne forståelse af synden er naturligvis at søge at fjerne al bevidst synd, uden at søge at øge bevidstheden om det, der ligger gemt. Når både bevidst og ubevidst synd anerkendes af Wesley understreger det netop forståelsen af menneskets liv som en fortsat projekt, for jeg kan altid vokse i min erkendelse, og selvom jeg når til fuldkommenhed i kærlighed vil jeg fortsat kunne øge min erkendelse af mig selv som syndigt menneske.¹⁶⁸ Menneske er da, med Wingrens ord, noget man bliver.¹⁶⁹

Op igennem Kirkens historie er synd særligt blev forbundet med det seksuelle, og i nyere tid er fristelsen til at synde blevet knyttet til søde sager.¹⁷⁰ Men faktisk drejer synd sig i højere grad om social opførsel end om disse emner.¹⁷¹ Sådan må det være, når menneskets syndighed stammer fra et fravalg af Guds kærlighed. For når et menneske vælger kærligheden til sig selv over kærligheden til Gud, så synder det ikke alene mod Gud, men også imod dets medmennesker. Omvendt kan et menneske ikke blot synde mod sine medmennesker uden at synde imod Gud, som jo er medmenneskets Skaber.¹⁷² Derfor er det heller ikke rigtigt, når synd begrænses til den private sfære, som om det jeg gør ikke har indflydelse på andre end på mig selv. Ligesom synden kom til verden gennem ét menneske, så har også min synd konsekvenser for andre mennesker.¹⁷³ Når man taler om synden er faren altså, at man begrænser syndens indflydelse enten til den private sfære, hvor synden udelukkende ses som værende af moralsk karakter uden konsekvenser til andre end mig selv, eller til social uretfærdighed, hvor menneskets personlige synd afvises fordi man er bange for, at synden kun kommer til at handle om mine egne handlinger.¹⁷⁴ Dette ses i dag bl.a. i selvhjælpskulturen, hvor jeg skal løse mine problemer for min egen skyld uden hensyn til dig eller den modsatte indstilling i bl.a. fair trade-bevægelsen, hvor man koncentrerer sig om social retfærdighed, men udelukker min personlige etik udover hvilke varer jeg køber.¹⁷⁵ Men begge sider er vigtige og skal sammenholdes i spænding som to sider af samme sag, mente Wesley. Han var fortaler for en etik, som forbandt den personlige synd med den fælles

¹⁶⁵ Runyon, s. 86

¹⁶⁶ Klaiber & Marquardt, s. 134; Runyon, s. 86; 1. Mosebog 1:16, 2:2-6

¹⁶⁷ Runyon, s. 86

Wesley forstod dermed synden forskelligt fra f.eks. Luther

¹⁶⁸ Runyon, s. 88

¹⁶⁹ Wingren, s. 29

¹⁷⁰ Som for eksempel forrige sommer hvor en isfabrikant lancerede syv is med navne efter de syv dødssynder.

¹⁷¹ Klaiber & Marquardt, s. 137

¹⁷² Ibid., s. 135

¹⁷³ Ibid., s. 129

¹⁷⁴ Ibid., s. 137

¹⁷⁵ The Body Shop kunne være et godt eksempel på denne sidste.

strukturelle synd.¹⁷⁶ For den synd, som har de største konsekvenser, har som oftest ikke individuel, men derimod social, politisk eller økonomisk karakter.¹⁷⁷

Endelig er den personlige synd kendetegnet ved konflikt. Her tænkes ikke på konflikt mellem mennesker, men derimod den indre konflikt, der kommer af, at samvittigheden må kæmpe med Guds vilje for menneskets liv på den ene side og synden på den anden side.¹⁷⁸ Denne konflikt giver sig udslag på to måder. Dels er der den indre konflikt, som nærmest har form af en dialog mellem tanker, der på den ene side beskylder og på den anden side undskylder en bestemt handling eller vane. Dels er der den konflikt, som bliver skubbet ned i det ubevidste, dækket under et forsøg på at leve op til Guds lov ved egen hjælp.¹⁷⁹ Sidst men ikke mindst er der benægtelsen af konflikt, hvor mennesket giver op overfor Guds lov i håbløshed over opgavens størrelse.¹⁸⁰ Mennesket vil aldrig af sig selv være i stand til at opfylde Guds vilje, og derfor vil ovennævnte konflikt altid være tilstede i et menneskes liv.¹⁸¹ Syndens indflydelse på mennesket er total, ligheden med Gud er forvrænget og ødelagt, og kun ved en genoprettelse af menneskets oprindelige relation til dets Skaber kan mennesket igen være Guds billede. Men et sådant forhold er mennesket ikke selv i stand til at tage initiativ til.¹⁸² Mennesket kan ikke af sig selv gøre noget for at ændre de vilkår, det er givet, og det kan heller ikke gøre meget for ikke at ligge under for synden. Men synden har ikke det sidste ord, for siden Kristus overvandt det Onde har synden ikke ubegrænset magt. Det Ondes magt er brudt.¹⁸³ Det er vigtigt, hvis (kristne) mennesker skal have en mulighed for at få en ordentlig forståelse af synden og dens indflydelse på menneskets liv, at denne realitet ikke underspilles. Gør den det, vil mennesket ikke være i stand til fuldt ud at acceptere behovet for forsoning eller Guds nåde som primær.¹⁸⁴ Mennesket står altså ikke alene mod synden, men hjælpes af Gud. Men hvis synden umuliggør bevidsthed om Gud, hvordan kan vi vide, at Gud hjælper os? Hvordan kan vi nærme os Gud, endsige reagere på Ham? Med dette spørgsmål in mente er vi klar til at kigge på mødet mellem mennesket og nåden, når vi har kigget på, hvilket håb Gud har for mennesket. Vi vender os nu mod soteriologien, nemlig mod Guds mål for mennesket.

3.4 Målet

*”Målet er himlen, men jorden vor vej. Selv går du her ved vor side.”*¹⁸⁵

Guds mål med mennesket, da han skabte det, var, at det skulle ligne ham.¹⁸⁶ Med syndens indtræden blev denne lighed fjernet, og mennesket kom til at leve med døden som realitet. Guds mål for mennesket er nu at frelse mennesket; at genoprette mennesket i sit billede, så det igen kan blive sandt menneske.¹⁸⁷ Siden dette billede kun genoprettes gennem det rette forhold til Gud, måtte Gud sikre

¹⁷⁶ Klaiber & Marquardt, s. 138, 145

¹⁷⁷ Runyon, s. 87

¹⁷⁸ Klaiber & Marquardt, s. 140

¹⁷⁹ Ibid., s. 140

¹⁸⁰ Ibid., s. 141

¹⁸¹ Ibid., s. 142

¹⁸² Runyon, s. 23

¹⁸³ Klaiber & Marquardt, s. 151

¹⁸⁴ Ibid., s. 127, 128, 143

¹⁸⁵ Tore Littmark 1971, Holger Lisner 1972, nr. 439 i ”Salmer og Sange”

¹⁸⁶ 1. Mosebog 1:26

Jeg er påpasselig med at skrive ”målet for mennesket” og ikke ”menneskets mål”, for Guds intention og menneskets egen hensigt er grundet den frie vilje og ikke mindst syndens indflydelse på denne ikke nødvendigvis den samme.

¹⁸⁷ Runyon, s. 22

muligheden for et sådant forhold. Det skete gennem Kristi død og opstandelse.¹⁸⁸ Skønt frelsen sikres gennem Jesus, koncentrerede Jesus sig om det jødiske folk, mens han levede og tjente på jorden. Først efter opstandelsen og Helligåndens udgydelse i pinsen udvides rækkevidden af Guds frelsende aktivitet over alle grænser.¹⁸⁹ Alle mennesker blev da fokus for hans frelse.¹⁹⁰

Frelse forstås ydermere af Wesley i tråd med østkirkens fædre som helbredelse og fornyelse. Denne forståelse indikerer ikke blot frigørelse fra syndens byrde i åndelig forstand, men også en genoprettelse af menneskets fysiske helbred; i sidste instans en eliminering af døden.¹⁹¹

3.4.1 Fællesskab med Gud

”Han forligte Gud med mand. Åbent ligger livets land.”¹⁹² Grundtvig

Da mennesket nu lever efter syndefaldet, må fællesskabet med Gud nødvendigvis frem for alt genoprettes før menneskets mål som Guds billede skal kunne nås. For at mennesket kunne have fællesskab med Gud, døde og opstod Jesus som et fuldstændigt og tilstrækkeligt offer for vores skyld.¹⁹³ Men det til trods er frelsen ikke ubetinget. For nok er Guds nåde primær, men frelsen betinger alligevel menneskets aktivitet. Ikke sådan at forstå at bestemte handlinger er krævet, eller at mennesket skal kunne leve op til Gud, men fordi mennesket må svare på Guds tilbud om frelse i tro.¹⁹⁴ Det vil sige, at menneskets frivillige samtykke er krævet for at frelsen kan lade sig at gøre. At menneskets aktive accept af Guds frie nåde er nødvendig er en integreret i metodismens forståelse af frelsen. Metodismen lægger nemlig megen vægt på en personlig erfaring af frelsen, og en personlig erfaring kan, som betegnelsen da også tilkendegiver, kun være personlig hvis personen der er tale om er involveret.¹⁹⁵ Erfaringen af frelsen er først og fremmest en indre overbevisning et menneske kan opleve, fordi Gud ved sin Helligånd giver mennesket en forsikring om, at det er frelst; en indre overbevisning om en ydre realitet. Det var netop en sådan oplevelse, der blev afgørende for John Wesleys egen kristne tro i Aldersgate.¹⁹⁶ Denne forandring i menneskets relation til Gud er en helbredelsesproces, en genoprettelse af den skade som synden har forvoldt. I yderste konsekvens er frelsen derfor et opgør med døden. For når syndens yderste konsekvens fra et metodistisk synspunkt er døden, må frelsens yderste konsekvens naturligvis være livet.¹⁹⁷ Metodistisk syn på synden er som sagt ikke enig med Luther, der mener syndens konsekvens er skylden, hvorfor frelsens konsekvens må være tilgivelse og forsoning. Ikke kun menneskets sjæl men også menneskets krop er medtaget i metodismens frelsesforståelse. Det vil sige at frelse ikke alene er baseret på kundskab, forståelse eller

¹⁸⁸ Wingren, s. 42, 127

¹⁸⁹ Klaiber & Marquardt, s. 187

¹⁹⁰ Ibid., s. 116

¹⁹¹ Runyon, s. 29

Wingren s. 44, 45

Besværet med denne forståelse kommer først og fremmest fordi vi lever i en del af verden hvor almindelig helbredelse altså fysisk, kropslig helbredelse er tilgængelig for alle gennem velfærdssamfundet. Men i lande hvor skoler og hospitaler ikke er for alle og enhver helbreder Kristus stadig mennesker gennem kirken også fysisk.

¹⁹² ”Herren Krist opstod i dag” nr. 168, ”Salmer og Sange”

¹⁹³ Hebræerbrevet 10:12, 1. Petersbrev 3:18

¹⁹⁴ Holm og Pedersen, s. 241

¹⁹⁵ Klaiber & Marquardt, s. 222

¹⁹⁶ Heitzenrater, s. 80

¹⁹⁷ Wingren, s. 29

er rent og skær åndelig, men at frelsen er af fysisk karakter. At blive frelst betyder at få en egentlig eksistens i forbund med livets giver.¹⁹⁸

At være frelst er at få liv gennem Kristus gennem hans opstandelse.¹⁹⁹ Opgøret med døden sker i en krise, hvor noget dør for at kunne opstå, som i dåben.²⁰⁰ I sakramenterne, dåbe og nadveren, bliver det muligt at tage del i Jesu død og opstandelse; hverken deltagelse i nadver eller dåb er afgørende for frelse, men begge tydeliggør menneskets delagtig i Kristi død og opstandelse som en del fællesskabet med Gud.²⁰¹ Gennem sakramenterne oplever mennesket med dets fysiske sanser en åndelig sandhed: At være frelst er at få liv gennem Kristus.²⁰² Kirken, eller menigheden, er med sakramenterne ansvarlig for at tilbyde frihed og tilgivelse sådan, at mennesker indbydes til at leve i fællesskab med Gud.²⁰³

Mennesket kan som sagt opleve en indre overbevisning om modtagelsen af løftet om denne fuldstændige frelse. Dette giver en tillid til Gud, som gør det muligt for menneskets dødsfrygt at forsvinde. Dermed forsvinder også behovet for at holde fast i forsvaret for egen eksistens, og derfor kan menneskets relationer til medmennesket også begynde at heles.²⁰⁴ En fornyet relation til Gud har dermed også indflydelse på relationerne til medmennesket og verden. Det er en ganske metodistisk tankegang, at frelsen for det enkelte menneske også består af helbredelsen af forholdet til andre mennesker. På den baggrund spiller menigheden en vigtig rolle i frelsens helhed hos medlemmer og venner af menigheden. En hjælp til denne helhed er at finde i nådemidlerne, som gennem fællesskabet hjælper mennesket i dets følgeskab med nåden. Netop fastholdelsen af behovet for fællesskab i følgeskabet med Gud understreger forståelsen af, at det sande menneske ikke forskanser sig, men er forbundet med andre mennesker i færd med den samme helbredelsesproces. Hvis mennesket i sin oprindelige natur afspejler Gud, må dette være den treenige Gud, hvorfor fællesskabet med andre mennesker må være vigtigt.²⁰⁵

Mennesket får igen fællesskab med dets Skaber gennem den indre overbevisning om Guds kærlighed og af hans accept af hele mennesket.²⁰⁶ Denne indre overbevisning og fornyede forståelse af egen identitet i Skaberens lys giver tillid til Gud. En tillid hvis årsag skal findes hos Helligånden. Det er nemlig Ånden, som giver forsikring om, at mennesket er Guds barn. Forholdet til Gud bliver dermed det, som et barn har til sin forælder, et forhold hvor den frygt, som indfandt sig efter syndefaldet, ikke længere har nogen plads.²⁰⁷ At der er tale om en levende relation mellem to lige parter betyder naturligvis også, at Gudsforholdet hos mennesket må være dynamisk og vedvarende, en forståelse som har været hos metodisterne siden de første konferencer.²⁰⁸ Det fællesskab som opstår mellem Gud og mennesket igennem frelsen på jorden er ikke begrænset til livet på jorden, men fortsættes derimod gennem døden ind i evigheden.

¹⁹⁸ Ibid., s. 55

¹⁹⁹ Ibid., s. 90

²⁰⁰ Ibid., s. 27

²⁰¹ Wingren, s. 90, 92; Klaiber & Marquardt, s. 333

²⁰² Wingren, s. 27, 90

²⁰³ Wainwright, s. 8; Klaiber & Marquardt, s. 115

²⁰⁴ Ibid., s. 315

²⁰⁵ Runyon, s. 103

²⁰⁶ Klaiber & Marquardt, s. 198

²⁰⁷ Ibid, s. 201

²⁰⁸ Langford vol. 1, s. 45

Målet for mennesket er dermed at blive så fuldstændig inddraget i den kærlighed, som blev udtrykt i Jesu død, at det også bliver givet del i opstandelsen. Frelsen kan da beskrives som gensidig idet Gud rækker ud til mennesket, og mennesket må tage imod den udstrakte hånd.²⁰⁹ Denne gensidighed er en fortsat åbenbaring af Gud i menneskers liv. En proces, der starter det øjeblik mennesket indvilger. Troen, og deraf frelsen er derfor ikke blot et spørgsmål om én gang at acceptere Guds eksistens eller Guds kærlighed for én, men er derimod en ændring i hele ens indstilling til livet i lyset af Guds kærlighed og overbevisningen herom.²¹⁰ Frelsen bliver så ikke blot modtagelsen af en benådning, men en accept af det fortsatte Guds nærvær, der virker til forandring i menneskers liv.²¹¹ Denne forandring er mennesket der igen bliver sat på vejen, hvor det kan modnes i Guds billede.

3.4.2 Genoprettet i Guds billede

*”Why does my eyes hurt?” “You’ve never used them before.”*²¹²

Når mennesket igen er på vejen, hvor det modnes i Guds billede, begynder genoprettelsen af Guds billedet og dermed af ligheden med Gud i mennesket.²¹³ Den oprindelige menneskelighed begynder så at sige at vende tilbage.²¹⁴ Eftersom Gud er kærlighed, må mennesket, som fra dets begyndelse var fyldt af denne kærlighed, igen blive fyldt i stadig større grad af kærlighed.²¹⁵ Mennesket skal ikke gøre sig fortjent til eller bevise noget for at modtage Guds kærlighed, derfor kan Guds kærligheds fylde blive mennesket til del så snart relationen mellem Gud og menneske igen bliver oprettet.²¹⁶ For når mennesket er åbent for at modtage Guds kærlighed bliver det muligt for troen at finde rodfæste.²¹⁷ På den måde kan man sige at når et menneske kommer i et dynamisk forhold til Gud betyder denne dynamik, at mennesket igen bliver objekt for Guds kreative Ånd, og at det dermed bliver skabt på ny.²¹⁸

Skal mennesket tage helt del i Guds kærlighed må det også betyde, at mennesket selv bliver ikke bare aktiv modtager af kærligheden men også aktiv giver af kærlighed. Eftersom mennesket ikke længere klynger sig til sin egen eksistensberettigelse, bliver det muligt for det at koncentrere sig om andres eksistens: Troen er aktiv gennem kærlighed, uden kærlighed mister troen dens kraft.²¹⁹ Troen, modtagelsen af Guds kærlighed og det håb, der deraf følger for mennesket selv, betyder altså, at mennesket efterhånden bliver i stand til at elske helt og fuldt selv.²²⁰ At have fællesskab med Gud kan dermed ikke adskilles fra også at have fællesskab med andre mennesker. Når mennesket på denne måde begynder at tage del i kærlighedens bevægelse vil Guds Helligånd gøre at det menneske, gennem kærligheden, bliver omdannet mere og mere til igen at have lighed med Gud.

Genoprettelsen af mennesket som Guds billede betyder også, at det naturlige, politiske og frem for alt det moralske billede bliver genoprettet i mennesket. Gaverne fornuft, vilje og frihed kommer igen til at

²⁰⁹ Klaiber & Marquardt, s. 27

²¹⁰ Ibid., s. 232

²¹¹ Runyon, s. 29

²¹² Neo til Morpheus i Matrix 1

²¹³ Wingren, s. 42

²¹⁴ Runyon, s. 22

²¹⁵ Langford vol. 1, s. 45; Runyon, s. 18

²¹⁶ Klaiber & Marquardt, s. 313

²¹⁷ Ibid., s. 271

²¹⁸ Ibid., s. 314

²¹⁹ Ibid., s. 315

²²⁰ Ibid., s. 304

kunne tjene deres formål som spejl for Gud i verden. For idet gaverne er afhængige af kvaliteten i relationen til Gud, må genoprettelsen af den rette relation til Gud også betyde, at gaverne i stigende grad vil kunne bruges til deres oprindelige formål.²²¹ Også menneskets position som forvalter givet i det politiske billede bliver i stigende grad varetaget som den oprindeligt var ment.²²² Efterhånden som mennesket igen bliver åbent for nær kontakt med Gud, bliver det moralske billede genoprettet i mennesket.²²³ Dermed bliver den indre etik og moral også naturligt restaureret og genindsat – ikke på grund af ydre regler og love, men på grund af en indre tilskyndelse til at følge Guds vilje. Når disse tre dele af Guds billedet genoprettes bliver mennesket i stadig større grad menneskelig, som Gud havde bestemt det. Det bliver igen i stand til at fungere som hans spejl i verden.²²⁴ Frelsen kommer da til at betyde, at mennesket bliver oprindeligt og sandt menneske igen.²²⁵ Man kunne også sige, at mennesket med den fornyede delagtighed i Guds kærlighed i bliver helliggjort.²²⁶

3.4.3 Helliggørelse og herliggørelse

”Endnu ser vi i et spejl, i en gåde, men da skal vi se ansigt til ansigt.” Paulus

Den helbredelsesproces, som frelsen er, begynder så snart mennesket vender sig imod Gud på jorden. Men genoprettelsen fortsætter ind i evigheden. Evighedens frihed begynder med andre ord allerede her på jorden.²²⁷ Når mennesket indgår i en dynamisk relation med sin Skaber vil den samme kreative kraft, som skabte mennesket i Guds billede, søge at genoprette dette billede, sådan at ligheden med Gud igen kan ses. Det er ikke uden grund, at man taler om en genfødsel af mennesker, der kommer til tro, for der er tale om en indre fornyelse ved Helligånden, som jo besidder den samme kraft som på skabelsens første morgen.²²⁸ Helliggørelsen er udarbejdelsen af frelsen i et menneskes liv, og er derfor et både forventeligt og sundt tegn i enhver kristens liv. Hvor accepten af troen er første skridt, sammenligneligt med et ægtepars ja til hinanden i kirken, er helliggørelsen udtryk for det samliv, der følger efter vielsen. Helliggørelsen er på én gang en gave fra Gud, og på samme gang afhængig af menneskets respons; det er et udtryk for menneskets engagement i Guds forholdet.²²⁹

Læren om helliggørelsen viser med al tydelighed at metodismen ikke accepterer tanken om frelsen som et rent personligt anliggende, og heller ikke som intellektuel eller indre overbevisning. Her er i stedet tale om en fuldstændigt om-vendelse af hele livet mod Gud og hans kærlighed.²³⁰ Helliggørelse er en proces, der gør mennesket mere og mere fuldkomment i kærligheden, hvorfor helliggørelse ikke kan adskilles fra det sociale aspekt af menneskets liv.²³¹ Læren om helliggørelse er altså en overbevisning om at målet med menneskets liv er en kontinuerlig åbenbaring af Gud i menneskets liv.²³² Helliggørelsen af mennesket tjener da til herliggørelse, ikke af det menneske, men af Gud. Derfor må målet for mennesket i sidste instans være herliggørelsen af Gud med begyndelse her på jorden, men med fortsættelse ind i evigheden.

²²¹ Runyon, s. 16

²²² Ibid., s. 16

²²³ Ibid., s. 18

²²⁴ Wingren, s. 38

²²⁵ Klaiber & Marquardt, s. 111

²²⁶ Ibid., s. 222

²²⁷ Wingren, s. 118

²²⁸ Klaiber & Marquardt, s. 199; Kolossenserbrevet 5:17

²²⁹ Klaiber & Marquardt, s. 291, 293

²³⁰ Ibid., s. 232

²³¹ Ibid., s. 222

²³² Ibid., s. 27

Helliggørelsen er så at sige den anden skabelse af mennesket, og derfor kan helliggørelsen heller ikke adskilles fra opstandelsen.²³³ Frelse er derfor heller ikke en fortsættelse af det gamle liv, men derimod en begyndelse på et nyt liv med Gud.²³⁴ Mennesket bliver altså med helliggørelsen mere og mere menneskelig, og kommer derfor til i stadig højere grad til at ligne Gud.²³⁵ Det helliggjorte mennesker har lagt tendensen til at tilrane sig Guds magt fra sig, det vender sig ikke længere naturligt mod sig selv men mod Gud og næsten. Dermed kommer det til at tjene sit oprindelig formål, nemlig at være Guds spejl. Det vil sige at mennesket er fuldkomment menneske når det modtager Guds kærlighed og giver den videre, altså når det tager del i den bevægelse, som vi også kender som lovprisning af Gud.²³⁶

²³³ Wingren, s. 127

²³⁴ Ibid., s. 136

²³⁵ Ibid., s. 89

²³⁶ Ibid., s. 131, 134; Wainwright s. 16

4.1 Opgør med læren om prædestination

*"Jeg har stillet dig overfor livet og døden, velsignelsen og forbandelsen. Så vælg da livet for at du og dine efterkommere må leve..."*²³⁷

John Wesley, og flere metodist teologer efter ham, gjorde op med læren om prædestination.²³⁸ Dette opgør er af betydning for denne opgave, fordi den metodistiske forståelse af samspillet mellem Guds suverænitet og menneskets frie vilje understreges i dette opgør. Brødrene Wesleys opgør med læren om prædestination betød de lagde afstand til Calvin og dermed Augustin, og i stedet tilskrev sig Jacob Arminius.²³⁹

Doktrinen om prædestination lærer, at mens alle mennesker er skabt af Gud, er ikke alle mennesker udvalgte af Gud til at blive frelst; fra før skabelsen er nogle mennesker af Gud blevet udvalgte til at frelses. Dobbeltprædestinationslæren siger, at ikke blot er nogle mennesker blevet udvalgte af Gud til at blive frelst, men der er også nogle mennesker som udvalgte til evig fortabelse.²⁴⁰ Denne lære kunne ikke sammenstilles med brødrene Wesleys forståelse af Gud som den, der har åbenbaret sig selv i kærlighed.²⁴¹

Der var flere årsager til at læren om prædestination ikke hang sammen med Wesleys teologi. En årsag var Wesleys forståelse af, at Gud er nærværende hos alle mennesker, og at Guds nåde er for alle mennesker. Er dette tilfældet, må nåden også være tilgængelig for alle mennesker, for er nåden ikke tilgængelig for dem, den er nærværende hos, kan nåden ikke være Guds kærlighed i aktion.²⁴² Er nåden ikke tilgængelig må Guds nåde betegnes som virkningsløs. For nok findes der den universelle nåde, som giver lys og mad til alle, men med udvælgelsen af menneskene er Guds nåde uden virkning i evighedens perspektiv. Nåden kan ikke være i stand til på overbevisende måde at henvende sig til mennesker og åbenbare Gud for dem. Her af følger, måske alvorligst af alt, at Kristi gerning på korset er begrænset. Hvis læren om prædestination er sand, kan der ikke være tale om frelse for alle gennem korset, men derimod blot en sikring af frelsen for de få, der allerede er udvalgte.²⁴³ Udover at begrænse Guds nåde, stiller læren om prædestination, ifølge Wesley, også store spørgsmål til Guds kærlighed. For hvis nogen er bestemt til frelse, mens andre er bestemte til fortabelse, kan Gud ikke være kærlighed, for en kærlig Gud må elske alle mennesker, og ønske deres frelse. Hertil kommer at der med udvælgelsen til frelse eller fortabelse opstår usikkerhed i forholdet til Gud; ingen kan vide sig sikker på, om de er udvalgte eller ej. Der kan ikke findes frelsesvished. Når mennesket mister muligheden for at vide sig sikre på frelsen er faren at noget af dets tillid til Gud også forsvinde.²⁴⁴ Skønt Guds kærlighed prædikes, er der ingen sikkerhed for, at den kærlighed også henvender sig til mig.

En anden årsag til opgøret var, at det ikke alene er Guds nåde, der bliver begrænset af læren om prædestination. Også mennesket bliver begrænset, idet det ingen mulighed har for indflydelse på dets evige liv. Læren om prædestination har således indvirkning på menneskesynet. Fastholdes læren,

²³⁷ 5. Mosebog 30:19

²³⁸ Runyon, s. 37

²³⁹ Selvom det kan indvendes at han ikke fuldt og helt tog den arminianske forståelse til sig.

Klaiber & Marquardt, s. 225, 227; Langford vol. 1, s. 29

²⁴⁰ Holm og Pedersen, s. 245, 246

²⁴¹ Ibid., s. 251

²⁴² Ibid., s. 247

²⁴³ Klaiber & Marquardt, s. 226

²⁴⁴ Holm og Pedersen s. 247; Runyon s. 40

fastholdes mennesket samtidig som statisk, fordi dets hele væren ikke står til at ændre. Mennesket fratages således ethvert ansvar i dets Gudsforhold, for hvor Guds nåde er uimodståelig for nogle mennesker, er den for andre ganske uforståelig. Hvordan mennesket orienterer sig eller ikke orienterer sig mod Gud er underordnet – alene udvælgelsen på forhånd har betydning.

Når John Wesley afviste læren om prædestination og fastholdt menneskets mulighed for selv at sige ja til Guds nåde, så var det ikke et udtryk for en sidestilling af menneskets frie vilje og Guds nåde. Guds suverænitæt og nådens primat blev fastholdt, selvom menneskets valg ses som afgørende for modtagelsen af frelsen. Afvisningen af prædestinationen skal snarere forstås i lyset af læren om den forekommende nåde.²⁴⁵ Skønt menneskets evne til selv at vælge understreges, gøres dette nemlig i forståelsen af, at det er den forekommende nåde, der gør mennesket i stand til at træffe et valg i forhold til Gud.²⁴⁶ Mennesket er altså ikke på nogen måde uafhængigt af nåden, og derfor heller ikke selv i stand til at sikre dets frelse. Metodismens afvisning af prædestinationen skal derfor heller ikke forstås som, at menneskets vilje er intakt i sig selv.²⁴⁷ Men menneskets frie vilje er gennem den forekommende nåde i stand til frit at træffe et valg i forhold til Gud. Mennesket er, ifølge metodistisk teologi, aldrig uden nåde, og menneskets frie vilje bliver derfor altid assisteret af Helligånden.²⁴⁸

Læren om at nogle mennesker er forud bestemte til at frelses, uanset om andre er udvalgte til fortabelse eller simpelthen ikke udvalgt, kan give en kedelig effekt på det enkelte menneskes længsel efter hellighed.²⁴⁹ Idet intet menneske kan vide sig sikker på at være frelst, og da udkommet af dets liv vil ske uanset dets eget liv med Gud, synes der næppe noget formål med nogen søgen efter helliggørelse eller retfærdig levevis.²⁵⁰ Faren er, at motivationen til at leve tættere på Gud forsvinder, da der ikke er sikkerhed i troen for at Guds kærlighed og genoprettelse også gælder netop mig.²⁵¹

En tredje årsag til et opgør med læren om prædestination var dennes indflydelse på forholdet mellem mennesker.²⁵² Særligt forholdet mellem de, der tror sig udvalgte til evigt liv, og dem, der menes at være bestemt til evigt fortabelse. Enhver form for evangelisation eller mission ville dels være overflødig og dels ville den være ligegyldig, for uanset hvilken prædiken eller hvilke gerninger, der gøres, vil det allerede være afgjort hvem, der vil blive frelst, og hvem der ikke vil blive det.²⁵³ Der ville dermed ikke være nogen grund for at Kirken skulle engagere sig i hverken evangelisation eller mission. De, der er bestemte til evigt liv ville blive frelst uanset Kirkens medvirken. Der ville ikke være nogen grund for Kirken for at involvere sig i socialt arbejde. Faren er at de, der anser sig selv som udvalgte, distancerer sig fra de mennesker, som menes at være udvalgt til fortabelse. Næstekærligheden kan altså meget vel lide under læren om prædestination: Hvorfor bekymre sig om nogen, som alligevel ikke er udvalgte til at blive frelst?²⁵⁴

²⁴⁵ Langford vol. 1, s. 76

²⁴⁶ Runyon, s. 30

Wesley er ikke uenig med Calvinisterne om, at Gud er almægtig.

²⁴⁷ Holm og Pedersen, s. 243

²⁴⁸ Ibid., s. 253

²⁴⁹ Ibid., s. 250

²⁵⁰ Runyon, s. 38

²⁵¹ Klaiber & Marquardt, s. 225

²⁵² Runyon, s. 38

²⁵³ Ibid., s. 37

²⁵⁴ Klaiber & Marquardt, s. 225; Langford vol. 1, s. 29

John Wesley udviklede derimod en lære, hvor bestemmelsen om menneskets evighed var afhængig af Guds nåde men hvor menneskets aktivitet alligevel var nødvendig. Dette var også en lære hvor menneskets frelse eller fortabelse er indeholdt i historien. Det vil sige, at frelsen og fortabelsen er afhængige af menneskets liv og reaktion på nåden i dette liv, og ikke resultatet af en forudbestemmelse af Gud før skabelsen.²⁵⁵ Derudover byggede Wesley sin forståelse på Guds møde med mennesker. Når han i Bibelen så Jesus møde mennesker, så var det på en måde som gav den enkelte mulighed for selv at reagere, men som også støttede og iværksatte denne reaktion.²⁵⁶

En af de store kritikere af læren om den forekommende nåde og menneskets andel af frelsen er den at frelsen kommer til at afhænge af menneskets gerninger alene. En af de teologer, som måtte argumentere imod denne kritik var Nathan Bangs. Nathan Bangs var en af de første teologer, som kom fra amerikansk metodisme, og var derfor en af de første til at formulere amerikansk metodistisk teologi.²⁵⁷ Kritikken i Amerika kom også fra Calvinisterne, der mente, at menneskets frie vilje blev fuldstændigt ødelagt af synden, hvorfor mennesket derfor er fuldstændigt ude af stand til at have del i frelsen. Frelsen sker derfor gennem Gud alene og er kun for de allerede udvalgte.

Nathan Bangs derimod mente nok, at menneskets vilje og evne til at vælge er ødelagt gennem synden, men fastholdt at mennesket gennem den forekommende nåde er i stand til mere end passivt at blive draget mod Gud.²⁵⁸ Både metodister og calvinister ønskede at sikre både Guds suverænitet og menneskets evne til at vælge og handle frit. Når der alligevel var en forskel på deres teologi, var det fordi, der var forskel mellem deres menneskesyn og deres forståelse af menneskets evne til at vælge og handle frit.²⁵⁹ For Nathan Bangs, og dermed metodisterne, kom det igen an på den forekommende nåde.²⁶⁰ For Bangs var det ikke acceptabelt at afvise menneskets rolle i frelsen fuldstændigt. Han understregede derfor den forekommende nåde, som det, der gjorde mennesket i stand til at have moralsk karakter.²⁶¹ Den forekommende nåde hang for Bangs sammen med den forsoning, som skete gennem Jesu død på korset; den måtte være for alle. Kristus døde for alle, og derfor er der gennem Jesu død kraft til alle mennesker, som gør mennesket i stand til at reagere på Gud.²⁶² Bangs afviste læren om prædestination, fordi Gud ikke på forhånd kunne vide hvem, der er værdige til frelse og hvem der ikke er.²⁶³

Igen understreges Guds kærlighed for mennesket som alt overskyggende; Gud har ikke større ønske end at samle sine børn hos sig, men vil de ikke, kan han ikke tvinge dem.²⁶⁴ Bangs slår Guds nåde fast som værende primær: Frelsen sikres gennem Guds nåde, og ikke gennem menneskets modtagelse af denne frelse.²⁶⁵ Gud blev menneske af ren og skær kærlighed, og af samme grund døde mennesket Jesus på korset og derfor virker treenigheden fortsat til frelse i mennesker. Kun Guds kærlighed - og ikke menneskets gerninger - ligger, ifølge Bangs, til grund for frelsen. Nok skal mennesket medvirke i

²⁵⁵ Holm og Pedersen, s. 246

²⁵⁶ Langford vol.1, s. 29; Lukas 18:18-23; Johannes 4:6f; Johannes 8:1-11

²⁵⁷ Langford vol 2, s. 32; Langford vol. ;1 s. 87

²⁵⁸ Ibid., s. 76

²⁵⁹ Ibid., s. 76

²⁶⁰ Ibid., s. 77

²⁶¹ Ibid., s. 75

²⁶² Ibid., s. 76

²⁶³ Langford vol. 2, s. 35

²⁶⁴ Ibid., s. 36; Lukas 13:34

²⁶⁵ Langford vol. 2, s. 33

frelsen, men kan ikke sikre den.²⁶⁶ Læren om den forekommende nåde blev også for Bangs grundlaget for opgøret med læren prædestination.

4.2 Den frie vilje og synden

”Take away our power of sinning, Alpha and Omega be; end of faith, as its beginning, ser our hearts at liberty.” Charles Wesley²⁶⁷

Den frie vilje er et grundvilkår for mennesket.²⁶⁸ Uanset kvaliteten af menneskets forhold til Gud har mennesket frihed og besidder både fornuft og vilje.²⁶⁹ Fra starten blev disse egenskaber givet for at gøre mennesket i stand til at kende og vende sig mod Gud.²⁷⁰ Den frie vilje skulle sikre, at mennesket frit kunne elske Gud. Inden syndens indtræden levede mennesket i et gensidigt og kærligt forhold med Gud.²⁷¹ Da den oprindelige synd indtrådte ændredes dette forhold mellem mennesket og Gud, fordi menneskets frie vilje blev skadet af synden. Dette medførte, at egenskaberne fornuft, frihed og vilje blev forvrænget på en sådan måde, at de ikke længere lever op til deres oprindelige formål.²⁷² Mennesket blev fremmedgjort i forhold til Gud. Denne fremmedgørelse kommer bl.a. til udtryk i menneskets selvtilstrækkelighed og i en manglende evne til at kunne genkende Gud.²⁷³

Også denne fremmedgørelse blev et grundvilkår for alle mennesker, for med syndefaldet forsvandt menneskets indre viden om Guds love og ordninger.²⁷⁴ Alle de egenskaber mennesket blev givet da det endnu havde samhørighed med Gud, må det nu selv finde ud af at administrere. Det giver sig selv, at det er en opgave, der er bestemt til at mislykkes. For når mennesker ikke længere er sig bevidst om dets naturlige relation til Gud, kan det ikke længere ligne Gud.²⁷⁵ Dets oprindelige menneskelighed forsvinder dermed. Mennesket oplever ikke længere verden som præget af Guds nærhed, men oplever sig i stedet i verden - uden Gud.²⁷⁶ Synden betyder da ikke blot en fysisk afstand mellem Gud og mennesket, men måske endnu mere ødelæggende en mental og åndelig barriere. Det er *hele* mennesket, der er blevet forkvaklet.

At menneskets forhold til Gud ændres så drastisk har naturligvis en betydning for de egenskaber mennesket er givet, herunder den frie vilje, selvom mennesket endnu besidder dem. Det er klart, at den frie vilje også må være påvirket af syndens indtræden og fremmedgørelsen overfor Gud. Da menneskets oprindelige frihed bliver indskrænket, har det ikke samme styrke som før. Det modtager ganske enkelt ikke længere Guds fylde.²⁷⁷ Den oprindelige synd, altså den sygdom som gennemsyrrer alt i menneskenes verden, påvirker mennesket så også den personlige synd indtræder. Den personlige synd er konsekvensen af den oprindelige synd i ethvert menneskes liv. Hvor man kan sige, at den

²⁶⁶ Ibid., s. 33

²⁶⁷ Der var allerede fra starten uenighed om ordvalget, og dermed om teologien, i denne salme af Charles. Kunne man tale om at Gud fjernede ”our love of sinning” eller ligefrem ”our power of sinning”?

²⁶⁸ Runyon, s. 16

²⁶⁹ Ibid., s. 16

²⁷⁰ Ibid., s. 14

²⁷¹ 1. Mosebog 2:1ff

²⁷² Runyon, s. 18

²⁷³ Ibid., s. 15

²⁷⁴ Klaiber & Marquardt, s. 132, 158

²⁷⁵ Wingren, s. 29, 60

²⁷⁶ Klaiber & Marquardt, s. 131

Jeg understreger at det er menneskets *oplevelse* fordi det ikke er sandt.

²⁷⁷ Klaiber & Marquardt, s. 126, 127

oprindelige synd er noget mennesket ligger under for uden at kunne stå til ansvar for den, så forholder det sig anderledes med den personlige synd. Og det er vel nok gennem den personlige synd, at man klart ser, hvorledes menneskets frie vilje påvirkes af synden. Det er her mennesket oplever det, Paulus beskriver med ordene: ”..det gode, som jeg vil, det gør jeg ikke, men det onde, som jeg ikke vil, det gør jeg.”²⁷⁸ Langt de fleste mennesker kan nikke genkendende til denne oplevelse, skønt ikke alle mennesker er klar over, hvorfor det forholder sig sådan. Det er derfor, Charles Wesley kan tale om ”*our power of sinning*”, for mennesket kan vide noget er forkert, og alligevel ikke være i stand til at standse sig selv fra at gøre det. Viljen er simpelthen ikke stærk nok.

Menneskets frihed er altså blevet indskrænket, på grund af den svækkelse synden har bevirket på viljen. Men friheden er ikke forsvundet; den opretholdes ved Guds nåde, for havde mennesket vilje uden frihed, kunne det ikke holdes moralsk ansvarligt for dets handlinger.²⁷⁹ Et menneske kan ikke kræves til ansvar for noget, som det ikke har haft indflydelse på skulle ske eller ej, eller som det ikke var klar over var skadeligt. Skal Guds dom over mennesker være retfærdig, må der være fri vilje.²⁸⁰ Friheden er altså ikke menneskets, men en gave fra Gud, og understreger at mennesket ikke kan frelse sig selv ved bare viljestyrke.²⁸¹ Hvis der skal være tale om sand frihed, må graden af frihed være den samme som før syndens indtræden, skønt det er muligt, at den ikke opleves på samme måde, eftersom viljen nu er svækket. Friheden kan ikke umiddelbart bruges fuldt ud af mennesket. Derfor må det også være sådan at når mennesket får frihed i frelsen, er det fordi det igen får styrken til at leve i den frihed, det allerede har fået.²⁸² Dette kan dog ikke betyde, at mennesket i verden, som den er på denne side af Jesu genkomst, kan blive uden synd (altså fuldstændigt fri), for mennesket vil altid leve med konsekvenserne af den oprindelige synd. Friheden i frelsen bliver da i første omgang en frihed der, ved Guds hjælp, gør det muligt for mennesket at genkende sig selv som synder og til at have kærligheden for Gud og andre, som bevæggrund for viljen.²⁸³

Ikke alle mennesker kommer nogensinde til et punkt, hvor de ser sig selv som umenneskelige med behov for Guds liv. Eftersom metodismen har gjort op med prædestinationen, kan menneskets manglende evne til at genkende endsige forstå Gud ikke forklares med, at disse mennesker er forudbestemte til ikke at frelses.²⁸⁴ På sin vis bliver syndens konsekvenser for menneskets frelse da større hos metodismen end hos calvinismen. Hos calvinisten er menneskets indsats på forhånd dømt uden betydning, og derfor er det vel mindre alvorligt at mennesket ikke er i stand til at genkende Gud. Men hos metodismen er mennesket en nødvendig del for frelsen. Problemerne med syndens påvirkning af menneskets frie vilje er tydelige: Det er ikke længere muligt for mennesket at genkende Gud. Fremmedgørelsen er så total, at det ikke kan genkende dets egen skaber, endsige reagere på Ham, hvorfor de heller ikke kan blive genoprettede i hans lighed og billede. Dette må betyde at menneskets frie vilje er så godt som forsvundet, for skal man kunne tale om en fri vilje, må det forudsætte en vilje, der er i stand til at træffe valg og følge et sådant valg op med handling. Og er det muligt at træffe et

²⁷⁸ Romerbrevet 7:19-20

²⁷⁹ Runyon, s. 15,16

²⁸⁰ Ibid., s. 16

²⁸¹ Ibid., s. 16

²⁸² Langford vol 1, s. 28

²⁸³ Klaiber & Marquardt, s. 132

²⁸⁴ Ibid., s. 224

valg i forhold til Gud, må det også være muligt at følge dette valg op med handling.²⁸⁵ Det står altså klart, at uden hjælp er mennesket ikke i stand til at gå aktivt ind i dets del af frelsessynergien.²⁸⁶

Syndens indflydelse på den frie vilje er så alvorlig, at mennesket uden hjælp ikke er i stand til at genkende sig selv som syndig, hvorfor mennesket er ude af stand til at opretholde nogen kontakt til Gud. Og kan mennesket ikke opretholde nogen kontakt med Gud eller genkende Gud, kan det naturligvis heller ikke selv tage del i frelsen. Når Wesley alligevel, som et sandt barn af oplysningstiden, tør lægge vægt på menneskets fornuft og frie vilje og dermed fastholde mennesket i centrum af teologien, er det fordi han ser menneskets fornuft på baggrund af Guds nåde.²⁸⁷

4.3 Menneskets møde med nåden

"Qui fecit nos sine nobis, non salvabit nos sine nobis." Augustin²⁸⁸

På den ene side findes altså Gud, den almægtige Fader, som i kærlighed henvender sig til mennesket. En Gud, som ønsker menneskets frivillige samarbejde, for at frelsen skal lykkes. På den anden side findes mennesket, som i sin nuværende tilstand ikke er i stand til at genkende Gud som sin skaber, og som ikke længere er sandt menneske. Mennesket er derfor ikke i stand til at tage del i frelsen. Var mennesket overladt til sig selv, var der altså intet håb for frelsen. Mennesket ville leve og dø uden Gud.

Men nu er Guds indstilling mod mennesket nåde og aktiv kærlighed, der møder mennesket, hvor det er. Guds nåde kommer til mennesket og bejler til det.²⁸⁹ Langsomt åbnes menneskets åndelige sanser.²⁹⁰ Dette er den forekommende nåde, der gør det muligt for mennesket at tage det første skridt imod frelsen. Og fra at erkende sig selv som syndere, bliver mennesket igen i stand til at tro løftet om at blive accepteret som Guds børn.²⁹¹ Nåden gør det dermed muligt for mennesket at leve i det spændingsfelt det er, på den ene side at erkende sin umenneskelighed, og på den anden side bære løftet om igen at blive Guds billede.²⁹²

4.3.1 Forekommende nåde

"Han som på jorden bejler til troskab uden svig, når vi kun vil, besegler sin pagt om Himmerig."
Grundtvig

Skønt synden har korruperet menneskets frie vilje, så mennesket ikke længere er i stand til at genkende endsige henvende sig til Gud, har synden ikke kraft til at kvæle Guds frie nåde. Derfor er Gud stadig i stand til at komme mennesket i møde; nåden beholder sin primat også efter syndens indtræden.²⁹³ Sådan forholder det sig for alle mennesker, mennesket er aldrig overladt til sin egen vilje

²⁸⁵ Klaiber & Marquardt, s. 223

²⁸⁶ Runyon, s. 41

²⁸⁷ Holm og Pedersen, s. 239

²⁸⁸ "Den, som har skabt os uden os, vil ikke frelse os uden os." Citat fra Wesleys brug af Augustin; Ibid., s. 237

²⁸⁹ Ibid., s. 246

Grundtvig, "Han, som på jorden bejler" nr. 534 i "Salmer og Sange"

²⁹⁰ Runyon, s. 31

²⁹¹ Klaiber & Marquardt, s. 110

²⁹² Runyon, s. 28

²⁹³ Holm og Pedersen, s. 254

alene.²⁹⁴ Intet menneske lever nogensinde uden nåden, og det betyder, at selvom menneskets vilje i sig selv er blevet stækket og derfor ikke længere kan fungere frit, så virker nåden sådan i mennesket, at dets vilje ikke bukkes fuldstændigt under for synden.²⁹⁵ Den forekommende nåde løsner op for menneskets vilje, så den ikke længere er fuldstændigt lammet.²⁹⁶ Så nok er menneskets vilje ikke intakt, men da Guds nåde ikke er påvirket af synden, kan den stadig gøre mennesket i stand til at træffe frie valg.²⁹⁷ Guds nåde er altid større end vores synd. Guds ønske er at stille mennesket frit, så det kan sige ja til Guds Ja.²⁹⁸ Man kan derfor sige at menneskets møde med nåde på én gang er betingelsesløst og samtidigt betinget af menneskets egen indsats. Guds nåde kommer mennesket i møde uanset hvad, så frelsen er altså ikke betinget af menneskets gerninger, men derimod af menneskets re-aktion på denne henvendelse. Frelsen er betinget af troens frie gensvar på Guds frie nåde.²⁹⁹ Dette samarbejde er nødvendigt, for Guds nåde øver ikke vold mod dens objekter og tvinger derfor ingen. Skal nåden derfor bære frugt, må mennesket tage frivilligt imod den.³⁰⁰

Den forekommende nåde er en kreativ kraft, som pirrer menneskets nysgerrighed og længsel.³⁰¹ Efterhånden som nåden får lov til at arbejde i et menneske, bliver de egenskaber som mennesket besidder som del af dets Gudbilledlighed igen oprettet. Mennesket bliver igen i stand til at spejle sig i Gud, og bliver derfor frie til at vælge Gud.³⁰² Nåden skaber styrke i mennesket til at administrere den frihed Gud har givet det. Denne frihed er essentiel for at skabe det samarbejde mellem det menneskelige og det guddommelige, som gør frelsen mulig.³⁰³

4.3.2 Suverænitet og frihed – sammen i spænding

”Du, som åbner døren gennem døden, når vi drikker af dit hjerte blod, vis os midt i mørket morgenrøden, giv os hvedekornets kraft og mod.”³⁰⁴

Når samarbejdet mellem Gud og menneske er etableret, kan den egentlige frelse begynde. Frelsen er nemlig ikke, som det er set tidligere blot et spørgsmål om tilgivelse for synder og en forsoning med Gud. Frelse er derimod en genoprettelse af ligheden med Gud, så mennesket igen bliver Guds billede.³⁰⁵ Det er med andre ord ikke nok at mennesket møder nåden, det må også slå følgeskab med nåden. Menneskets genoprettelse er kun mulig, hvis mennesket er i den rette relation til Gud, og det er derfor nødvendigt, at mennesket er hos Gud. Når mennesket igen lever i en samhørighed som ligner den, det var skabt til, bliver det igen muligt for det at vokse sammen med Gud.³⁰⁶ Frelse er, gennem nåden, igen at blive menneske som det oprindeligt var tænkt, nemlig at ligne Gud som Guds billede.³⁰⁷ Når mennesket igen kommer til at leve i et kærligt forhold med Gud, begynder det at vende tilbage til sin egen oprindelse: Mennesket er skabt i billedet af Gud, som er kærlighed. Når nu mennesket igen

²⁹⁴ Ibid., s. 240, 253

²⁹⁵ Ibid., s. 253

²⁹⁶ Langford vol. 1, s. 93

²⁹⁷ Holm Pedersen, s. 243

²⁹⁸ Ibid., s. 253

²⁹⁹ Ibid., s. 241

³⁰⁰ Ibid., s. 240; Langford vol. 1, s. 27

³⁰¹ Holm og Pedersen, s. 246

³⁰² Langford vol. 1, s. 28

³⁰³ Runyon, s. 31

³⁰⁴ ”Du, som gi'r os liv og gør os glade” nr. 345 i ”Salmer og Sange”

³⁰⁵ Klaiber & Marquardt, s. 169

³⁰⁶ Wingren, s. 29, 60

³⁰⁷ Klaiber & Marquardt, s. 103, 110; Wingren, s. 41, 127; Runyon, s. 13

kommer i kontakt med denne kærlighed kan det igen blive fyldt med og modtage kærligheden, og som følge heraf må det modsatte af det, som skete ved syndens indtræden ske. Da synden indtraf og mennesket vendte sig væk fra Guds fylde, begyndte mennesket at krympe.³⁰⁸ Når nu mennesket igen modtager af Guds fylde, må mennesket så igen begynde at vokse.³⁰⁹

Når mennesket begynder at vokse i Guds lighed, vil dets naturlige, politiske og moralske billede komme til at fungere efter hensigten i stadig større grad. Hvor mennesket før søgte at tilrane sig magt, må det nu være parat til at være ydmyg og fragive magt.³¹⁰ Den eksistentielle angst formindskes, fordi mennesket ikke længere er bange for miste sig selv eller andre.³¹¹ Når mennesket igen begynder at ligne Gud, får det også Guds bevægelser; det bliver villigt til ligesom hvedekornet at dø for igen at opstå.³¹² Herigennem begynder de frugter, som Paulus taler om at indfinde sig: kærlighed, glæde, fred...³¹³ Når de tre dele af Guds billedet genoprettes, bliver mennesket i stadig større grad menneskeligt, som Gud havde bestemt det. Guds lighed begynder igen at skinne ud; Guds billedet er blevet genoprettet.³¹⁴ Når mennesket møder nåden bliver det igen menneskeligt.³¹⁵ Når mennesket møder nåden må umenneskeligheden langsomt blive lagt af mennesket, i takt med at mennesket vokser i Guds lighed, så det igen tager mere og mere af den oprindelige menneskelighed på sig. Hvis det mest umenneskelige, der findes er tendensen til at tilrane sig Guds magt, så må det mest menneskelige være at adlyde Gud, at indordne sig under Ham. Dermed må det ligge i menneskets oprindelige natur at sige ja til Guds oprindelige formål med mennesket: At være sandt menneske, altså Guds spejl, i det evige liv sammen med Ham.

Metodistisk teologi lægger vægt på, at Guds mål med mennesket ikke blot er at klæde os i en ydre retfærdighed, som forbliver ekstern, men derimod at plante os i Kristi retfærdighed på en sådan måde at den gror og udbreder sig, så den får indflydelse på hele vores liv.³¹⁶ Dermed bliver Kristi sejr over døden en virkelighed det kristne menneske kan leve i og tage del i. Menneskets møde med nåden har ikke blot betydning for menneskets åndelige dimension, men også for dets fysiske, for kærligheden kan også overvinde social uretfærdighed.³¹⁷ Kristus kom til verden for at skænke sundhed til syge, derfor handler frelsen ikke alene om kundskab men om det fysiske liv.³¹⁸

Når mennesket møder nåden og slår følgeskab med den, kan mennesket blive fuldkomment i kærligheden. Ikke fuldkommen som en statisk perfektion men derimod fuldkommen i det billede det blev skabt til at være.³¹⁹ Mennesket er skabt til at spejle den Gud, som er kærlighed. Det må betyde, at

³⁰⁸ Ibid., s. 18; Wingren, s. 29

³⁰⁹ Ibid., s. 29

³¹⁰ Ibid., s. 43

³¹¹ Ibid., s. 43

³¹² Johannes evangeliet 12:24-25

³¹³ Galaterbrevet 5:22

³¹⁴ Wingren, s. 38

³¹⁵ Klaiber & Marquardt, s. 111

³¹⁶ Runyon, s. 91

³¹⁷ Klaiber & Marquardt, s. 145

En pointe som er værd at have med i dagens Danmark, hvor religionens plads i offentligheden debatteres. For med dette frelsessyn er det umuligt at forestille sig at troen ikke skal have betydning for måden jeg lever mit liv på og forholder mig til andre mennesker.

³¹⁸ Wingren, s. 37

³¹⁹ Runyon, s. 91

jo mere mennesket ligner Gud, jo mere kærlighed viser det.³²⁰ Og hvis Gud er skabende, og mennesket ligner Gud, må det fuldkomne menneske være et stadigt voksende menneske, et menneske i en fortsat modningsproces.³²¹ Nåden gør da mennesket fuldkomment i Guds billede, fordi det til stadighed modtager og videregiver Guds kærlighed, og dermed bliver en del af den udtømmelige kærlighed, der er Gud.³²²

Det er kun muligt for mennesket at blive fuldkomment i kærligheden, fordi Guds suverænitet og menneskets egen fri vilje findes i spænding.³²³ Gud *er* suveræn og nåden *er* primær. Mennesket kan ikke andet end at reagere på Gud – men denne reaktion er også essentiel. Metodistkirkens teologi holder fra Wesley på en og samme gang fast i, at Gud er suveræn og at nåden til en hver tid er initiativtager, men at mennesket på den anden side samtidigt har ansvar, og dermed et valg i forhold til sin egen frelse.³²⁴ Gud støtter og styrker ved sin nåde mennesket, sådan at det, synden til trods, bliver i stand til at vælge og handle i forhold til Gud.³²⁵ Kun så længe mennesket er i nærheden af Gud er dette muligt.

Når mennesket møder nåden bliver mennesket igen menneske. Dets umenneskelighed lægges til side og det oprindeligt menneskelige bliver igen dominerende. Når mennesket igen bliver menneske begynder det igen at ligne Gud, det bliver Guds billede. Da det mest unaturlige for mennesket er at krympe, at tilrane sig Guds magt og være alene i verden, vil det naturlige menneske det modsatte af alle disse ting. Derfor må det mest menneskelige være at sige Ja til Guds oprindelige formål med mennesket: at være Guds billede, så det ligner Ham. Hvis mennesket bliver sandt menneske i mødet med Guds suveræne nåde har det ikke større ønske end at sige ja til Guds Ja.³²⁶ Den sande menneskelighed ønsker at tage del i frelsen.

”Long my imprisoned spirit lay, fastbound in sin and nature’s night. Thine eye diffused a quick’ning ray, I woke the dungeon flamed with light. My chains fell off, my heart was free, I rose, went forth and followed Thee.” Charles Wesley

³²⁰ Wingren, s. 43;Klaiber & Marquardt, s. 126

³²¹ Wingren, s. 60

³²² Runyon, s. 89; Klaiber & Marquardt, s. 222

³²³ Langford vol. 1, s. 28

³²⁴ Runyon, s. 28

³²⁵ Holm og Pedersen, s. 241

³²⁶ Ibid., s. 253

5. Litteraturliste:

WCC : "Confessing the One Faith", Faith and Order Paper No. 153,
1991, WCC Publications, Geneva

Heitzenrater, Richard P. : "Wesley and the People Called Methodists"
1995, Abingdon Press, Nashville

Holm, Bo Kristian og Pedersen, Else Marie: "Nåden og den frie vilje"
2006, ANIS, Frederiksberg

Klaiber, Walter & Marquardt, Manfred: "Living Grace"
2002 Abingdon Press, Nashville

Langford, Thomas: "Practical Divinity, Vol I: Theology in the Wesleyan Tradition"
1983 Abingdon Press, Nashville

Langford, Thomas: "Practical Divinity, Vol II: Readings in Wesleyan Theology"
1999 Abingdon Press, Nashville

"Ritual for Metodistkirken"
1994, udgivet af Metodistkirken i Danmark

Runyon, Theodore: "The New Creation – John Wesley's Theology Today"
1998, Abingdon Press, Nashville

"Salmer og Sange for Metodistkirken i Danmark"
2006 Kurerforlaget, Danmark

Wainwright, Geoffrey: "Doxology"
1980 Epworth Press, London

Wingren, Gustaf: "Menneske og kristen – En bog om Irenæus og Grundtvig"
2004, Poul Kristensens Forlag